

FÖRTROENDE FÖR REVISORER

– UR ETT AKTIEÄGARPERSPEKTIV

Examensarbete – Civilekonom
Företagsekonomi

Maral Amiri Borna
Adiam Paulos

2015: VT2015CE04

HÖGSKOLAN I BORÅS

Svensk titel: Förtroende för revisorer – Ur ett aktieägarperspektiv

Engelsk titel: Trust in auditors – From a shareholder perspective

Utgivningsår: 2015

Författare: Maral Amiri Borna och Adiam Paulos

Handledare: Christer Holmén

Abstract

As a result of a series of accounting scandals during the last turn of the millennium the debate has revolved a great deal around how the trust for accountants has been affected. The "Enron Scandal" that occurred in the US, was one of the most immense scandals that affected the world economy. Accounting scandals do occur in Sweden as well, the "Skandia Scandal" is one of those scandals that have occurred in modern time. The public has questioned the credibility in the type of review accountants do in a corporations financial reports. There are a numbers of factors that can be the cause for these scandals. Among the factors that were the cause behind these scandals, were conflicts of interest. Mainly that the accountant had responsibility of additional services alongside with audit, but also the independence of the accountant. As a natural impact the public demanded legislation and legal actions to repair the damaged trust. Swedish code for corporate governance was one of a couple of actions that were implemented as a response to the situation. The purpose to the code was to win back the publics trust for the Swedish quoted companies and to improve the governance of the corporations. It is however not quite certain that the code really is able to repair the problem. The aim of this essay is to deepen the discussion round the trust of accountants. By partly examining if the Swedish code for corporate governance really has impacted the trust for accountants, and partly by trying to identify the factors that influences the trust for accountants. To be able to study the identified phenomenon, the trust for accountants, and to accordingly answer the questions in the research, a qualitative approach has been applied. The result of this study indicates that the code has not impacted the trust of accountants significantly. The study also identifies the factors that actually affect the trust for accountants. Some of the factors depend on conflicts of interest and that all parties are cost-benefit maximized, others lie in the accountant's qualities. The conclusion in our essay is that these factors should be increasingly regulated and explicated in order to reestablish the damaged trust for accountants.

Keywords: Trust theory, trust, principal agent theory & auditors.

Sammanfattning

På grund av alla redovisningsskandaler efter det senaste millennieskiftet diskuteras det mycket kring hur förtroendet för revisorer har påverkats. Enronskandalen som inträffade i USA, var en av de största skandalerna som påverkade hela världens ekonomi. Även i Sverige förekommer det redovisningsskandaler. Skandiaskandalen är en utav dessa under modern tid. Allmänheten har till följd av dessa skandaler ifrågasatt trovärdigheten i den granskning revisorer gör i bolags finansiella rapporter. Det finns ett antal olika faktorer som ligger till grund för dessa skandaler. Bland de faktorer som låg till grund för skandalerna fanns intressekonflikter, exempelvis att revisorn hade hand om andra tjänster utöver revision, samt att revisorn inte var oberoende i sin granskning. Som en naturlig effekt av redovisningsskandalerna efterfrågade allmänheten lagstiftningar och åtgärder för att reparera det skadade förtroendet. Koden var en av de åtgärder som infördes som en respons på denna situation. Syftet med Koden är att vinna tillbaka allmänhetens förtroende för de svenska börsnoterade bolagen och förbättra styrningen av bolagen. Det är dock inte säkert att Koden verkligen åtgärdar problemet. Syftet med uppsatsen är att fördjupa diskussionen kring förtroendet för revisorer. Detta genom att undersöka dels huruvida Koden verkligen har påverkat förtroendet för revisorer och dels genom att försöka identifiera de faktorer som påverkar förtroendet för revisorer. För att kunna studera det identifierade fenomenet, förtroende för revisorer, och därmed svara på forskningsfrågorna har en kvalitativ ansats används. Resultatet av denna studie tyder på att Koden inte har haft avsevärd påverkan på förtroendet för revisorer. Dessutom identifierar studien de faktorer som faktiskt påverkar förtroendet för revisorer. En del av dessa faktorer beror på intressekonflikter och att alla parter är nyttomaximerade och andra beror på revisorns egenskaper. Dessa faktorer bör regleras mer kring och förtydligas, visar vår studie, för att stärka och återupprätta det skadade förtroendet för revisorer.

Nyckelord: Förtroendeteori, förtroende, agentteori & revisorer.

Förord

Inledningsvis i vår magisteruppsats vill vi tacka Gud för att ha välsignat oss med våra älskade familjer som under hela vår skolgång stöttat oss och ställt upp med sin tid och kärlek för att göra det möjligt för oss att studera.

Vi vill rikta ett stort tack till våra respondenter som med sin medverkan och kunskap gjorde denna studie möjlig. Vi vill även tacka vår handledare Christer Holmén för vägledning under terminen.

Slutligen ett stort tack till min (Maral) fina farmor som under terminens gång varit min styrka, må du vila i frid.

Borås 2015-05-25

Maral Amiri Borna

Adiam Paulos

Förkortningar

FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
Koden	Svensk kod för bolagsstyrning
VD	Verkställande direktör

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Problemdiskussion.....	2
1.3	Syfte.....	4
1.4	Forskningsfråga.....	4
1.5	Avgränsning.....	4
1.6	Disposition.....	5
2	Metod.....	6
2.1	Ämnesval.....	6
2.2	Forskningsstrategi.....	6
2.3	Forskningsdesign.....	7
2.3.1	Urval.....	7
2.3.2	Intervjuteknik.....	8
2.3.3	Informationssökning.....	9
2.4	Studiens tillvägagångssätt.....	10
2.5	Metodkritik.....	11
2.5.1	Trovärdighet och äkthet.....	11
2.6	Intervjukritik.....	12
2.7	Etiska principer.....	13
3	Teoretisk referensram.....	14
3.1	Tidigare forskning.....	14
3.1.1	Revisorns roll.....	14
3.1.2	Revisorns oberoende.....	15
3.1.3	Förtroende för revisorer.....	16
3.2	Teorier.....	18
3.2.1	Förtroendeteorin.....	18
3.2.2	Principal- agentteorin.....	19
4	Empiri.....	21
4.1	Koden.....	21
4.1.1	Syftet med Koden.....	21
4.1.2	Reviderad kod 2008 och 2010.....	21
4.1.3	Kodens innehåll och form.....	22
4.1.4	Revisorns uppgifter och oberoende.....	22
4.1.5	Bolagsstämman.....	22
4.1.6	Styrelsen.....	23
4.1.7	VD.....	23
4.2	Intervjuer.....	24
4.2.1	Presentation av respondenter.....	24
4.2.2	Allmänt om förtroende för revisorer.....	25
4.2.3	Faktorer som påverkar förtroendet för revisorer.....	26
4.2.4	Koden.....	29
5	Analys.....	32
5.1	Allmänt om förtroende för revisorer.....	32
5.2	Faktorer som påverkar förtroendet för revisorer.....	33
5.3	Koden.....	35
6	Slutsats.....	38
6.1	Vilka faktorer påverkar förtroendet för revisorer och varför?.....	38
6.2	Har Koden påverkat förtroendet för revisorer?.....	38
6.3	Fördjupning kring förtroende för revisorer.....	39
7	Förslag på vidare forskning.....	40
	Källförteckning.....	

Bilaga 1
Bilaga 2

1 Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrunden till varför det brister i förtroendet för revisorer, vilket sedan följs av en diskussion kring problemet. Vidare kommer den röda tråden för studien att presenteras, det vill säga syftet och forskningsfrågorna. Avslutningsvis redogörs för studiens avgränsning samt presenteras en disposition över uppsatsens fortsatta upplägg.

1.1 Bakgrund

Efter millennieskiftet har flera företagsskandaler och revisionsmisslyckanden hotat lönsamheten och fortsatt framgång i den globala ekonomin, samt den politiska stabiliteten. Till följd av dessa händelser har börserna, anställdas pensionsfonder, nationella sysselsättningsgrader och medborgarnas förmåga att lita på det ekonomiska systemet påverkats negativt (Doost 2004). Två av de största företagsskandalerna under det senaste decenniet, som har påverkat förtroendet för revisionsyrket, är Enron- och Worldcom-skandalen. I båda fallen låg fokus på samma revisionsbolag, Arthur Andersen, som var inblandad i konkurserna (SOU 2004:47). Li (2010) hävdar att det var i oktober 2001 som Enronskandalen avslöjades, vilket så småningom ledde till en konkurs som påverkade ekonomin i hela världen. Enron Corporation var ett amerikanskt energiföretag och i och med deras konkurs anklagades Arthur Andersen, ett av de fem största revisions- och redovisningspartnerskap i världen, för att ligga bakom det hela. Konkursen som slog till mot Enron var på sin tid den största konkursen i amerikansk historia och även det största revisionsmisslyckandet (Li 2010). När Enron gick i konkurs var det även slutet för revisionsbolaget Andersen (SOU 2004:47).

Företagsskandaler som har haft negativ effekt på förtroendet för revisorer har även varit aktuella i det svenska näringslivet. Skandiaskandalen är en av dessa redovisningsskandaler under modern tid. Två av de faktorer som orsakade skandalen var, för det första avslöjandet om de stora bonusar som hade delats ut till de högsta företrädarna för företaget. Det beräknades handla om ungefär fyra miljarder kronor, dock är siffran inte helt säker då man fortfarande inte vet de exakta beloppen (Nachemson-Ekwall 2004). Den andra faktorn var att det avslöjades att dessa högt uppsatta befattningshavare och deras familjer hade hyrt ut bra belägna lägenheter, som Skandia tidigare hade köpt med syfte att investera pensionärernas pengar, till billig hyra. Det var alltså redovisningen av dessa siffror som var missvisande. Skandiaskandalen är ett exempel på en av de redovisningsskandaler som skett i Sverige och som tillsammans med de andra skandalerna väckte uppmärksamheten kring revisorernas tillförlitlighet även här i Sverige (Rossander 2007).

Allmänheten började tsoom följd av skandalerna ifrågasätta trovärdigheten hos den granskning av bolagets finansiella rapporter som revisorer gjorde. Förtroendet för revisorer minskade och revisionsyrket befann sig därmed i en förtroendekris (Affärsvärlden 2002). Revisorns uppgift är att granska ett bolags finansiella rapporter samt granska den verkställande direktörens (VD) och styrelsens förvaltning. Detta görs för att bolagets intressenter ska få en rättvisande bild av bolagets ekonomiska situation. Det är bolagstämman som väljer revisorn som ska fungera som bolagets kontrollerande organ (Svensk kod för bolagsstyrning 2010). Efter skandalerna, ställde intressenterna krav på att revisorn ska behöva förtydliga sitt oberoende genom noggrannare dokumentation, som skulle visa på deras objektivitet i revisionen (Affärsvärlden 2002).

Diamant (2004) nämner att det finns flera faktorer som påverkar allmänhetens förtroende för revisorer. En av dessa faktorer är att när relationen mellan revisorn och klienten blir allt för god kan det leda till att de samarbetar, vilket i sin tur kan påverka revisorns objektivitet i arbetet. Diamant (2004) menar att detta kan ha negativ effekt på förtroendet för revisionen. Avsikten med revision är att höja förtroendet för de finansiella rapporterna, hos intressenter och allmänheten. Revisorerna försäkrar användarna att de har kontrollerat informationen så att de får en så rättvisande bild av företagets ställning som möjligt (FAR Förlag 2006).

En annan faktor som kan påverka allmänhetens förtroende enligt Li (2010) är när revisorer har hand om andra tjänster i bolaget utöver revisionen. Det gick rykten om att revisionsbolaget Andersens, samarbetade med bolagen och att revisionsbolaget därmed inte gav en rättvisande bild av bolagens finansiella information och ställning. Det fanns misstankar kring att revisionsbyrån förutom revision även hade hand om konsulttjänster i bolagen, vilket kan leda till att revisorn inte är objektiv i sin handling, för egen vinning (Li 2010). Allmänheten, framförallt aktieägarna, började ifrågasätta revisorernas granskning och därmed minskade förtroendet för revisorerna (Affärsvärlden 2002).

Runt om i världen diskuterades hur det skadade förtroendet för revisorer skulle åtgärdas. Flera av dessa åtgärder presenterades i en ny lagstiftning som kallas för Sarbanes-Oxley Act, vilken kom till år 2002 i USA (Gomez 2007). Tanken med lagen är att förstärka den interna övervakningen av den finansiella rapporteringen (Tackett 2004). Införandet av denna lag har haft en betydande påverkan på revisionsbranschen (Feldmann 2010) i USA. I Sverige infördes Svensk kod för bolagsstyrning, Koden, från den 1 juli 2005 kom som en reaktion på det bristande förtroendet för revisorer. Syftet med Koden är att vinna tillbaka allmänhetens förtroende för de svenska börsnoterade bolagen och förbättra styrningen av bolagen. För att lyckas med detta reglerar och förtydligar Koden revisorns roll och uppgifter (Svensk kod för bolagsstyrning 2010).

1.2 Problemdiskussion

De senaste decennierna har stora skandaler inträffat som skakade inte bara enstaka individer utan hela världens ekonomi (Doost 2004). Redovisningsskandaler, där bland annat bedrägerier legat till grund, har påverkat allmänhetens förtroende för den finansiella marknaden negativt. När aktieägaren köper aktier i ett bolag så är bolagets finansiella resultat den viktigaste informationen som aktieägaren tar del av (Ryan & Buchholtz 2001). Därmed uppstår alltid en risk för aktieägare, då de väljer att lita på att revisorn ska tala om ifall det föreligger en misstanke eller osäkerhet i redovisningen (Tomkins, 2001). Förtroende och tillit ligger alltså till grund för en välfungerande kapitalmarknad (Barlaup, Dronen & Stuart 2009). Revisionens syfte kan inte uppfyllas helt om inte marknaden och allmänheten har förtroende för revisorer, så en stor del av revisorernas arbete är till för att skapa förtroende hos allmänheten (Copeland, 2005). I och med dessa stora skandaler bevisade revisorerna att de inte hade lyckats verka i överensstämmelse med den förmåga som de hade påstått sig ha, det vill säga de uppfyllde inte de förväntningar som fanns och den allmänt accepterade normen (Luhmann 2005).

Samhället undrade om revisionsskandalerna hade påverkat förtroendet för revisorerna eller inte (Caudra & Fransson 2012). I och med detta började även vikten av revisionsprocessen och revisorns oberoende ifrågasättas (Barlaup et al 2009). Intressenterna började undra om

revisorerna hade förmågan att inte låta att sin egen partiskhet påverka bedömningen i granskningen av de finansiella rapporterna (Rezaee 2004). Revisorer är professionella personer med stor kunskap inom revisionsbranschen och de skapar normer och värderingar kring hur yrket är och hur det ska fungera (Fransson 2012). Revisorernas arbete bygger på lagstiftning. Det är revisorernas eget ansvar att ta itu med de problem som uppstår. Förtroendet bygger därmed på att allmänheten litar på att revisorer kan ta itu med problem, genom att ta sitt ansvar för att följa lagstiftningen (Fransson 2012).

Som tidigare nämnts är förtroende grundläggande för att revisorer och revisionen ska fungera som en funktion (Fransson 2012). Zabihollah (2004) menar att då revisorernas ageranden inte stämmer överens med de förväntningarna som finns så skadas förtroendet för revisorer.

Enligt Moore, Tetlock, Tanlu och Bazerman (2006) är faktorer som har bidragit till att förtroendet för revisorer har minskat är bland annat intressekonflikter, då revisorn ofta har flera intressen än endast revision hos bolagen. I dagens revisionsystem saknas en stark reglering kring denna konflikt, vilket hotar revisorns oberoende. En annan konflikt, som också behöver regleras starkare, är att revisorer får arbeta för samma bolag över en lång tid, vilket riskerar att skapa en relation som påverkar revisorns granskning (Moore et al 2006). Lambert (2001) menar att vi väljer att ha en objektiv revisor för att vi inte litar på att chefer i bolagen kommer att ge en rättvisande bild av företagets finansiella information, vilket kan skadas av en allt för bra relation mellan parterna. En annan orsak till att det finns en konflikt kring revisionsyrket kan bero på att det inte är lika självklart vilken revisorns roll är för alla (Chandler, Edwards & Anderson 1993).

Det är inte endast de ovannämnda faktorerna som påverkar revisoryrket. Revisorn är omgiven av både bolaget, kollegor och intressenter, som också påverkar revisorns handlande. Kulturen i det revisionsbolag där revisorn arbetar, riskerar att påverka dennes moraliska handlande. Trots att lagstiftning reglerar revisorns arbete, kan yttre faktorer såsom kollegor påverka revisorns arbete (Lord & De Zoort, 2001, s.217). Barlaup et al (2009) menar att när det saknas moral kan detta ha en stor påverkan på revisorns objektivitet. Dessa konflikter har gjort att många aktieägare önskar få strängare lagstiftning kring revisorns uppgifter. Detta för att stärka förtroendet för revisorer (Dart & Chandler 2013).

I samband med de redovisningsskandaler som skett runt om i världen, hamnade förtroendet för revisorer i krisläge. Som tidigare nämntes infördes nya regler i de flesta länder efter dessa skandaler, för att förebygga liknande händelser och för att reparera det skadade förtroendet (Gomez 2007). I Sverige infördes Koden som en reaktion på det bristande förtroendet. Dock, eftersom Koden syftar till att stärka förtroendet för bolagsstyrningen, är det inte fullt klart hur den har påverkat förtroendet för revisorer. Vi ska därför undersöka om Koden haft någon påverkan på förtroendet för revisorer, samt identifiera de faktorer som förtroende för revisorer grundar sig på. Detta för att kunna se vilka faktorer som är viktiga att reglera för att kunna återupprätta det skadade förtroendet.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att, ur ett aktieägarperspektiv, fördjupa diskussionen kring förtroendet för revisorer. Detta genom att identifiera vilka faktorer som påverkar förtroendet för revisorer. Studien syftar dessutom till att undersöka om Koden har påverkat förtroendet för revisorer.

1.4 Forskningsfråga

Problemdiskussionen har resulterat i följande forskningsfrågor:

- Vilka faktorer påverkar förtroendet för revisorer och varför?
- Har Koden påverkat förtroendet för revisorer?

1.5 Avgränsning

Förtroende för revisorer är ett brett ämne och kan ses ur olika perspektiv. I denna studie har vi avgränsat oss till att inte studera annat än ur ett aktieägarperspektiv.

1.6 Disposition

Nedan presenteras en disposition för uppsatsens fortsatta upplägg.

Kapitel 2: Metod

I detta kapitel beskrivs den metod vi tillämpat för denna studie. Metodavsnittet behandlar hur studien har utförts, hur ämnet valdes, vetenskaplig metod och datainsamling.

Kapitel 3: Teoretiskt referensram

Detta kapitel är indelat i två avsnitt, nämligen tidigare forskning och teorier. I tidigare forskning kommer revisorns roll och oberoende samt förtroende för revisorer att presenteras. I teoriavsnittet kommer förtroendeteorin och principal- agentteorin att beskrivas. Dessa två teorier ligger till grund för hela studien och kommer vid senare tillfälle att användas för att analysera studiens empiri.

Kapitel 4: Empiri

Empirin kommer att innefatta kortfattad sekundär data om dels Koden samt dess revideringar och dels en beskrivning av revisorns roll i aktiebolag och dennes förhållande till de övriga delarna i bolaget. Följande kapitel kommer dessutom att introducera det empiriska material som erhållits genom sex intervjuer.

Kapitel 5: Analys

I detta kapitel analyseras studiens forskningsfrågor och syfte, med utgångspunkt i de teorier som presenterats, det empiriska materialet som erhållits genom intervjuer, samt tidigare forskning.

Kapitel 6: Slutsats

Detta kapitel omfattar vilka slutsatser vi kan dra och vad vi kommit fram till. Här presenteras även våra egna tankar angående studien.

Kapitel 7: Förslag på vidare forskning

Avslutningsvis omfattar sista kapitlet förslag på vidare forskning.

2 Metod

Detta kapitel förklarar hur studien har gått tillväga, från början till slut. Detta avsnitt kommer att beskriva de svårigheter som stötts på under studieprocessen, samt hur vi har valt att lösa dessa. Metoden kommer att visa grunderna för de val som gjorts och kommer även att beskriva hur studiens syfte och forskningsfråga har fastställts.

2.1 Ämnesval

Utifrån alla redovisningsskandaler som skett runt om i världen, fann vi att förtroende för revisorer var ett intressant ämne att studera. Utgångspunkten var alltså att det var detta fenomen vi ville studera. Kodens införande i Sverige, utifrån det bristande förtroendet, gjorde även att vi ville studera detta ämne närmare. Tidigare uppsatsförfattare som studerat förtroende för revisorer vid införandet av Koden, har önskat att en studie görs när Koden har funnits i några år och etablerat sig i samhället, vilket vi valde att göra. Vi valde att kolla på konsekvenserna av Koden efter tio år. Vi var dock inte säkra på om förtroendet för revisorer verkligen har påverkats i och med införandet av Koden, då Kodens fokus ligger på bolagsstyrningen. Vi fann därmed en lucka i vetenskapen som behövde fyllas upp. Då vi fann ämnet intressant ville vi även undersöka vilka faktorer som är avgörande för förtroende för revisorer, för att identifiera vilka faktorer som kan behöva regleras för att återupprätta det skadade förtroendet.

2.2 Forskningsstrategi

Forskningsmetoden är en vetenskaplig litteraturstudie med kvalitativ ansats. Detta innebär enligt Bryman och Bell (2013) att vetenskapligt söka efter forskning som är aktuell idag, samt att analysera och granska den. Den kvalitativa ansatsen ser till studiens empiriska tillägg av kvalitativa intervjuer. Respondenternas svar utgör primär data som också analyseras och framställs. Empiridelens nya resultat diskuteras sedan mot teoridelen, med syfte att skapa en ny slutsats.

Vi har använt oss av en kvalitativ metod för att kunna nå vårt mål. Vår studie syftar till att diskutera och fördjupa oss i ämnet förtroende för revisorer och då ansåg vi en kvalitativ metod vara det mest relevanta. I en kvalitativ undersökning är det deltagarnas perspektiv som ska nå fram, det vill säga vad de uppfattar som viktigt och betydelsefullt. Denna utgångspunkt använder vi oss av i vår undersökning då respondenternas svar är vad vi använder oss av för att besvara forskningsfrågorna och uppfylla syftet. Vi använder oss även av de ord som respondenterna använt sig av, i vår analys och slutsats, vilket också visar att vi använt oss av en kvalitativ metod (Bryman & Bell 2011).

En kvalitativ forskning är typiskt inriktad på ett induktivt stadium av en socialt konstruerad verklighet (Alvesson & Deetz 2000). Detta då man genom att iakttä omvärlden genom induktion kan dra generella slutsatser utifrån empirisk data (Syll 2001). Vi har i vår studie använt oss av en induktiv ansats, eftersom våra frågeställningar besvaras genom insamlandet av empirisk data, det vill säga, det är genom intervjuerna vi kunnat besvara frågorna i vår studie. Med empirisk data som utgångspunkt har vi med hjälp av teorierna och tidigare forskning analyserat det resultat vi fått i empirin, för att förstå de resultat vi fått.

I vår studie har vi använt oss av hermeneutik som metod. Detta för att då vi tolkat har vi haft som syfte att nå förståelser som är gemensamma för två eller flera (Lindholm 2005). Vi har övertagit resultaten av tidigare generationers tolkningar. I och med att vi har läst artiklar och tidigare skrifter som diskuterar kring förtroende för revisorer, har vi på ett sätt påverkats i hur vi tolkat de resultat vi fått i empirin. Det vi först gjorde, för att vara så objektiva som möjligt, var att transkribera, ord för ord, det som respondenter sagt. Transkriberingen av alla sex respondenter uppgick till totalt 52 sidor. Därefter gick vi tillsammans igenom vad alla respondenter hade svarat på samma fråga och såg till att vi hade fått samma uppfattning. Därefter skrevs dessa resultat ihop i empirin, där vi försökte använda oss av deras ord och tolkningar så mycket som möjligt.

2.3 Forskningsdesign

Vi har använt oss av en tvärsnittsdesign vid insamling av data. Detta eftersom vi vid en viss tidpunkt har samlat in data från flera respondenter. Detta har vi gjort i syfte att använda den insamlade datan för att se ett sambandsmönster mellan respondenternas svar (Bryman & Bell 2011, s.77).

2.3.1 Urval

Snöbollsurval är ett slags bekvämlighetsurval. Med denna syn på urvalsprocessen ser forskaren till att få kontakt med ett mindre antal människor som är relevanta för undersökningens tema, och därefter används dessa för att få kontakt med ytterligare respondenter. Ett målstyrt urval utgör däremot en form av icke-sannolikhetsurval. Syftet med målstyrda urval är att välja ut fall eller deltagare på ett strategiskt sätt, så att de som väljs ut är relevanta för de forskningsfrågor som formulerats, och inte väljs på slumpmässig basis (Bryman & Bell 2013). Vi har i vårt urval använt oss av både snöbollsurval och målstyrt urval. Detta därför att hälften av respondenterna har vi fått kontakt med genom tips från annan respondent. Den andra hälften är respondenter som vi har nått fram till genom egen sökning. För att kunna besvara våra frågeställningar har vi valt att intervjua sex personer som är lämpliga för att representera aktieägares synpunkter. Så har vi gjort eftersom studien utgår från ett aktieägarperspektiv. Vi har också valt att ha med en revisor för att förbättra kvalitén på studien och få ett annat perspektiv.

Vi ville i intervjun ha med så högt uppsatta befattningshavare som möjligt. Första prioritet var att ringa ordföranden för Aktiespararna i Göteborg för att fråga om det gick att intervjua honom. Vi har lyckats få tag på tre stycken ordföranden från olika ställen i Göteborg, men alla föreslog att vi skulle kontakta Aktiespararna i Stockholm, då de har mer kunskap om Koden. Vi ringde då till Aktiespararna i Stockholm och blev av flera personer från organisationen tipsade att ställa våra frågor till Albin Rännar, som är chef för marknadsbevakningen. När vi fick tag på honom så föredrog han en telefonintervju.

Vidare tipsade respondenten oss om att kontakta Dan Brännström då vi berättade att vi även ville få ett perspektiv från en revisor, han ville också ta intervjun på telefon. Vi bokade då in telefonintervju och genomförde intervjun på exakt samma sätt som med Albin Rännar. Detta för att vi inte skulle kunna påverka resultatet av den empiriska datainsamlingen. Sedan googlades andra stora aktieägare fram vilket gjorde att nästa samtal gick till

investmentbolaget Svolder, där vi talade med Ulf Hedlundh. Det gjordes en inbokning av telefonintervju även med denna respondent. En annan person som medverkade och som hade många sökträffar på Google, var Carina Lundberg Markow. Hon var väldigt svår att få tag på men gick med på en intervju. Vi valde ytterligare en respondent från Aktiespararna, då vi anser att ett bra aktieägarperspektiv kan ges av medlemmar i förbundet. Därmed kom vi i kontakt med Gunnar Tjellström som också arbetar hos Aktiespararna, men inte hade någon koppling till Albin Rännar, vilket vi tyckte var viktigt. Tjellström kom vi i kontakt med efter att googlat på högt uppsatta befattningshavare i Aktiespararna. Samtliga intervjuer gjordes inom en tidsperiod på två veckor.

Två av aktieägarna kommer från förbundet Aktiespararna, eftersom förbundet kan ge studien ett bra perspektiv ur deras synvinkel. Den ena är chef för marknadsbevakningen i Aktiespararna och har regelbunden kontakt med sparexperterna som brukar fråga marknadsbevakningen om aktierådgivning, och den andra är en av ledamöterna i Kungsholmen. Den tredje respondenten är VD i Svolder, som är ett reellt investmentbolag, och han ansvarar även för deras förvaltning och enskilda aktier. Den fjärde respondenten är chef för Folksam's ansvarsfullt ägande, som hanterar frågor som rör de investeringar som Folksam med dotterbolag gör i noterade värdepapper. Den femte respondenten är från Föreningen Auktoriserade Revisorer och har varit generalsekreterare i 11 år och som, direkt under styrelsen, leder hela verksamheten. Den sista respondenten har valt att vara anonym, men sitter i ledningsgruppen i ett investmentbolag.

2.3.2 Intervjuteknik

Vi valde en kvalitativ intervjumetod då vi anser att det är nödvändigt för vår studie. I en kvalitativ intervju kan vi ställa nya frågor som en uppföljning av det som intervjupersonerna svarat, och kan variera i ordningsföljden i det som intervjupersonerna svarat (Bryman & Bell 2013, s.474). Detta är ett sätt vi använt oss av i intervjun eftersom vårt syfte är att fördjupa diskussionen om förtroendet för revisorer. I och med syftet går det att prata lite fritt vad gäller förtroende och faktorer under dessa teman och de frågor vi behövde få besvarade.

En annan fördel med kvalitativ intervjumetod, enligt Bryman och Bell (2013), som vi har använt oss av, var att man kan vara mer flexibel i att följa den riktning som intervjupersonernas svar går i och därmed kan undersökningens fokus anpassas efter de viktiga frågor som dyker upp under intervjuerna. Detta stämmer in perfekt på det sätt vi har lagt upp frågorna på. Vi har delat in frågorna i intervjun till allmänt om förtroende för revisorer, faktorer som påverkar förtroende för revisorer, samt Koden. Sedan har vi fritt diskuterat kring dessa teman. Vi har därmed använt oss av en semi-strukturerad intervju, och vi har använt oss av en lista över förhållandevis specifika teman som ska beröras, men gett respondenterna stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt, enligt Bryman och Bell (2013, s.475). Vi hade förberett intervjufrågor men vi såg även till att ställa följdfrågor om det behövdes, tills vi känner att intervjun fått teoretisk mättnad, det vill säga, vi ställer frågor så att vi får svar tills vi når en punkt när ny data inte längre ger någon ny information (Bryman & Bell 2013, s.580). Vi har även låtit respondenterna fritt diskutera och prata runt förtroende för revisorer, då vårt syfte är att fördjupa den diskussionen. Vi har därför inte helt begränsat intervjuerna. En annan anledning till att vi gick med på att ta intervjun på telefon var att miljö och kulturella aspekter inte var nödvändiga för vår studie, och därmed kunde frågorna besvaras på telefon. När vi ville identifiera faktorer som påverkade förtroendet för revisorer valde vi att ställa följdfrågor i och med respondenternas svar. Detta för att om vi skulle till

exempel fråga om oberoende, skulle vi styra deras svar. Vi har även valt att ha detta upplägg för att ordentligt kunna identifiera faktorerna och ha en djupgående diskussion till vi kände en teoretisk mättnad.

Teman allmänt om förtroende för revisorer, faktorer som påverkar förtroende för revisorer samt Koden har vi använt oss av i empirin, analysen och slutsatsen. Detta har gjorts för att det ska vara lättare för läsaren att följa studien och därmed få en bättre förståelse.

Vi valde att i telefonsamtalet kortfattat beskriva att vår studie syftar till en fördjupning av diskussionen om förtroende för revisorer. Därför betonades aktieägarnas inflytande och roll i undersökningen för att ge respondenten en klar bild av undersökningens syfte, så att de var villiga att delta med största ärlighet. Vår första intervju var med Albin Rännar som föreslog en telefonintervju, då han var väldigt upptagen och inte hade tid med en personlig intervju. Vi gick med att ta det på telefon, då telefonintervjuer mer eller mindre är lika representativa som direkta intervjuer enligt Bryman och Bell (2013, s.219). Han sa att det även skulle spara tid och pengar, vilket är en fördel som Bryman och Bell (2013, s.220) också tog upp. En annan fördel med telefonintervjuer är att respondenternas svar inte kan påverkas av olika faktorer hos intervjuaren, såsom klass, ålder och etnisk bakgrund. Vi försökte i intervjuerna styra respondenternas svar så lite som möjligt genom att ge öppna frågor (Bryman & Bell 2013, s.221). Vi såg till att inte på något sätt vägleda respondenterna till ett specifikt svar utan använde oss därför mycket av öppna frågor.

I början av varje intervju frågade vi även om respondenterna ville vara anonyma. Detta för att deras svar inte skulle påverkas beroende på om deras namn kommer att synas eller ej. Det var bara en respondent som ville vara anonym. Vi frågade också om det var okej om vi spelade in intervjuerna, vilket alla respondenter var med på. Detta tyckte vi var viktigt så att vi även kunde ta hänsyn till reaktioner och andra faktorer när vi sedan skulle transkribera. Inspelningen gjorde även insamlingen av datan lättare då vi upprepade gånger kunde höra vad respondenterna svarat och urskilja deras olika åsikter, vilket var viktigt för vår transkribering.

2.3.3 Informationssökning

Efter att ha valt syfte, problem- och forskningsfråga började vi söka information till litteraturgenomgången. Vi ansåg att den empiriska delen skulle behöva uppbackning av en teoretisk referensram. Därför valde vi även att ha med en del som förklarade vad Koden innebar, kort om historiken och vilka införanden som gjorts i lagen. Denna del ansågs vara nödvändig då det är en bra grund för att förstå resterande delar av arbetet, då vi utgår från att läsaren bär på dessa kunskaper på området. Det är även en bra grund för att kunna förstå ämnet djupare. Denna information är i placerad i vår empiridel eftersom informationen är tagen från bolagsstyrningens hemsida. Därmed består empiridelen av både primär- och sekundärdata.

Vanligaste sättet att välja teori är via observerade regelbundenheter. Teorier utgör inte i sig ett teoretiskt perspektiv, vilket kännetecknas av en högre abstraktionsnivå i relation till forskningsresultaten (Bryman & Bell, 2013 s.27). Vi valde teorierna förtroende och principal - agentteorin för att problematiseringsområdet grundas på dessa relationer. Förtroendeteorin ansåg vi vara nödvändigt att ha med då hela vår studie baseras på fenomenet förtroende, som vi även har utgått från i syftet och frågeställningarna. Principal - agentteorin är den andra teorin vi har med. Denna teori ansåg vi vara relevant för vår studie då studien grundas på relationen mellan revisorer och aktieägare. Vi ansåg även att dessa teorier är lämpliga för att

kunna analysera de frågeställningar vi hade valt. Vi sökte via Högskolan i Borås sökmotor, Summon. Detta ansågs vara det bästa samt mest effektiva sättet att hitta artiklar gällande de teorierna vi önskade för studien. Användandet av följande sökord: trust theory, trust, principal agent och principal agent theory underlättade insamling av material. Vid sökning av förtroende teorin har vi använt oss av bland annat grundaren Luhman. Vi har dock hänvisat till hans bok från år 2005 som endast är en översättning på svenska från den bok som skrevs år 1979. Vi använde oss mer av den översatta versionen då den gamla boken var mycket svår att förstå, och det var lättare att läsa den svenska.

Vad gäller litteraturgenomgången har vi försökt hitta artiklar och doktorsavhandlingar om tidigare forskning i området. En bra genomgång av litteraturen är ett sätt att stärka ens trovärdighet som en person med kunskaper på det utforskade området. Det handlar inte om att enbart upprepa åsikter som andra forskare står för, utan att man ska tolka det som är skrivet, ha en kritisk inställning till det och kunna använda det som stöd för egna åsikter och argument (Bryman & Bell 2013, s.111). Vi valde därför att i vår litteraturstudie skriva om: förtroende för revisorer, revisorns oberoende och revisorns roll. Vi ansåg att denna information skulle vara en bra bas för vår studie. Även här användes Högskolan i Borås sökmotor, Summon. Det var även det enda tillgängliga materialet som presenterade vetenskapliga artiklar. Vid sökningen hade vi bockat in fulltext, vetenskapliga publikationer samt peer-review i vänstersidan. Vi hade till en början svårt att hitta 30 artiklar som var vetenskapliga och valde därför att även ha med litteraturer. Vid sökning av vetenskapliga artiklar användes sökorden: accountant, trust accountant, auditors och auditors role. Vi ville hitta artiklar som var förknippade med revisions-skandalerna. Det fanns ingen vetenskaplig artikel skriven om Koden, vilket gjorde att denna del i inledningen blev tunn. Vi fick använda oss av hemsidan www.bolagsstyrning.se för att i alla fall kunna baka in en liten presentation av Koden. På grund av denna brist har vi därmed i empirin, då vi skriver om Koden, endast använt oss av denna källa. Detta eftersom vi ansåg att det var den enda trovärdiga och relevanta källan vi kunde använda oss av.

2.4 Studiens tillvägagångssätt

Först bestämde vi oss för att skriva om förtroende för revisorer. Det är bra att starta med ett allmänt forskningsområde som är av intresse och styrs av flera olika faktorer (Bryman & Bell 2013). Vi gjorde en översikt över tidigare forskning, och vad som behövde undersökas mer. Vi läste tidigare forskning gällande förtroende för revisorer för att se vad som redan är forskat inom området (Johansson 2014). Vi började därefter läsa uppsatser om förtroende för revisorer, som enligt Cláesson (2014) är en bra start. Vi började därefter läsa om hur förtroendet har förändrats i och med införandet av Koden. Vi ville även identifiera de faktorer som är viktiga för ett förtroende, då vi fann att dessa frågeställningar behövde studeras mer.

Ett forskningsprojekt inleds ofta med ett tämligen allmänt forskningsområde som är av intresse. Detta forskningsområde behöver dock begränsas eller inskränkas så att det går att skapa ett tydligare fokus utifrån vilka olika frågeställningar som kan formuleras (Bryman & Bell 2013). Efter att ha läst om revisions-skandaler var det fascinerande att se hur mycket intressenter förlitar sig på revisorer. Efter att vi bestämde oss för att fördjupa sig oss i diskussionen kring förtroende för revisorer, var nästa steg att avgränsa studien ytterligare för att få ett mer specifikt forskningsområde (Bryman & Bell 2013). Vi studerade kring Koden som infördes 2005 för att förhindra upprepade revisions-skandaler i Sverige och kring hur revisorns roll har ändrats efter införandet av Koden och dess revideringar. Koden är till för

aktiebolag så det gjorde att vi avgränsade syftet till dessa intressenter vad gäller förtroende, det vill säga till aktieägarna. Detta ämne valdes även eftersom införandet av Koden och de senaste skandalerna är väldigt aktuellt, och därmed skulle behöva forskas mer om, samt att det var forskningsbart. En källa som vi använde oss av för att hitta och arbeta fram bra frågeställningar är existerande litteratur på området (Bryman & Bell 2013, s.101). Vi har vid val av våra frågeställningar utgått från existerande litteratur på området för att kunna besvara frågeställningen, samt valt en frågeställning som skall besvaras i intervjuerna. Den ena frågeställningen är grundad på om förtroendet för revisorer påverkats i och med införandet av Koden, medan den andra är att identifiera de faktorer som påverkar förtroendet för revisorer. Dessa två perspektiv skulle senare analyseras och teorier skulle hjälpa oss att dra slutsatser.

2.5 Metodkritik

Enligt Alvesson och Deetz (2000) har det blivit allt vanligare att studier bygger på en kvalitativ forskning. Dock finns det både för- och nackdelar med att använda en kvalitativ metod.

Bryman och Bell (2013) tar även upp problematiken i att replikera en kvalitativ forskning. Bryman och Bell (2013) förklarar att detta beror på att en kvalitativ metod är ostrukturerad och bunden till forskarens egen kreativitet, det är därmed svårt att replikera en undersökning eftersom det inte finns ett allmänt accepterat tillvägagångssätt när det kommer till detta. Vi har med hjälp av metodböcker använt oss av en metod som vi anser är relevant för vår studie. Vidare menar Bryman och Bell (2013) att forskaren utgör en stor part i undersökningen då dennes intressen avgör vad denne ska inrikta sig på och forska inom. Vi har med detta i åtanke valt att studera ett ämne som är aktuellt och rör många personer, det vill säga aktieägare.

En annan nackdel med kvalitativ metod är att eftersom det är få som blir intervjuade så är det svårt att generalisera resultatet (Bryman & Bell 2013). Vi har i vår studie valt att intervjua två personer från Aktiespararna, en från FAR, en från Folksam, en från ett investmentbolag och en till person med liknande roll. Anledningen till att vi valde att intervjua personer som representerar större grupper är för att de har störst koppling, kunskap och förståelse inom området. Dessutom har inte syftet med denna studie varit att generalisera resultatet, utan att försöka ge en rättvisande bild av hur uppfattningen hos olika organisationer ser ut gällande förtroende för revisorer. Detta ska ske utifrån aktieägarperspektiv.

2.5.1 Trovärdighet och äkthet

Den kvalitativa ansatsen utgör studiens validitet och reliabilitet (Bryman & Bell 2011, s 402). Lincoln och Guba (1985) använder sig av begreppen trovärdighet och äkthet för att mäta hur bra en kvalitativ undersökning är. Vi har i vår studie tagit hänsyn till trovärdighet och äkthet då vi genomfört kvalitativa intervjumetoder, samt strävat efter att nå en så rättvisande bild som möjligt. Vidare föreslås två grundläggande kriterier för bedömning av kvalitativ undersökning, trovärdighet och äkthet, som är kopplade till validiteten och reliabiliteten i undersökningen. Vi har tagit stor hänsyn till dessa begrepps påverkan i vår kvalitativa undersökning.

Det första delkriteriet som Lincoln och Guba (1985) betonar är viktigt för en bra kvalitet i studien är tillförlitlighet. För en så stark tillförlitlighet som möjligt har vi, som tidigare nämnts, spelat in våra intervjuer och sedan transkriberat. Vi har även talat om att respondenterna gärna får ta del av transkriberingen eller följa upp studien genom att kontakta oss. Vid tolkning av transkriberingen har vi diskuterat efter att först ha suttit var och en för sig, för att tolka resultaten. Eftersom intervjuerna gjordes på telefon så har inte miljön eller andra subjektiva aspekter haft någon påverkan på det resultat vi redovisar i empirin.

Det andra delkriteriet som Lincoln och Guba (1985) tar upp är överförbarhet. De menar hurvuda studien som har gjorts, vid en annan tidpunkt skulle kunna göras om. Detta har vi på bästa sätt försökt ta hänsyn till att genom att beskriva så detaljerat som möjligt om hur vi gjort i studien. Vi har även tagit med de svårigheter vi mött, för att göra det enklare för läsaren att förstå hur vi gått tillväga i studien.

Det tredje delkriteriet som anses vara viktigt för att uppfylla trovärdighet och äkthet är pålitlighet. Lincoln och Guba (1985) menar att pålitlighet skapas genom att man säkerställer att det skapas en fullständig och tillgänglig redogörelse av alla faser av forskningsprocessen. Det är just för en så stark pålitlighet som möjligt som vi valt att intervjua så högt uppsatta befattningshavare som möjligt. Vi tror att det är en större chans att fler har samma åsikter som högt uppsatta aktieägare, än en enskild privatperson. Dock är detta en kvalitativ undersökning, vilket kan tyda på att respondenternas åsikter kan skilja sig över tiden, speciellt då nya regleringar och åtgärder sker över tid. Dessutom är det alltid svårt att generalisera en kvalitativ studie då det är åsikter som studeras.

Det femte delkriteriet är enligt Lincoln och Guba (1985) konfirmering och bekräftelse. Här avses att det inte går att få någon fullständig objektivitet i samhällelig forskning. Detta ska vi säkerställa genom att ha agerat i god tro (Bryman & Bell 2011). Detta kan vi bekräfta då vi på bästa sätt försökt få fram ett så trovärdigt och rättvisande resultat som möjligt. Vi har i våra intervjuer uteslutit personliga åsikter och har därmed låtit respondenterna yttra sig fritt. Vi har även därför valt högt uppsatta respondenter för att kunna yttra sig omfattande om ämnet, då de oftast bär på stora kunskaper.

Det sista delkriteriet som behöver vara uppfyllt för en så bra kvalitet på studien som möjligt är äkthet. Bryman och Bell (2011 s.405) beskriver en rättvisande bild, att undersökningen ska ge en tillräckligt rättvis bild av de olika åsikter och uppfattningar som finns i den grupp av människor som studerats. Vi har intervjuat sex personer så det är svårt att dra allt för långtgående slutsatser av vad alla aktieägare tycker i frågan. Eftersom vi använt oss av en kvalitativ ansats har vi därmed gått på djupet med dem vi intervjuat. Som tidigare nämnts, har vi därför valt att intervjua högt uppsatta befattningshavare för att kunna ge en så rättvisande bild ur ett aktieägarperspektiv som möjligt.

2.6 Intervjukritik

Innan vi skulle intervjua respondenterna tog vi hänsyn till att kvalitén på intervjun oftast försämras efter 20-25 minuter. Med denna information försökte vi ställa våra frågor så flexibelt och effektivt så möjligt. Vi formade frågorna så att de besvarades så innehållsrikt som möjligt. Våra intervjuer varade i 35-50 minuter med respektive respondent och vi kände därmed inte att kvalitén försämrades då 20-25 minuter hade passerat. En nackdel med telefonintervjuer är att inte kunde läsa av eller reagera på respondenternas miljö, kultur eller

ansiktsuttryck (Bryman 1997). Detta gör det även svårare att läsa av då respondenterna känner undran eller osäkerhet. Vi var därför beredda och ställde tydliga frågor samt såg till att respondenterna verkligen förstått våra frågor, genom att förtydliga frågor om någon misstanke om missförstånd enligt Bryman och Bell (2011) förelåg. Eftersom vi som intervjuare genomförde intervjuer för första gången, var det en trygghet och mindre stressande att ta intervjuerna på telefon, då vi vågade ställa mer kritiska frågor när respondenterna inte var fysiskt närvarande (Bryman & Bell 2011).

2.7 Etiska principer

De etiska riktlinjerna genomsyrade intervjumetodiken. Vi frågade alla respondenter innan vi intervjuade, om samtycke och godkännande av att delta i vår undersökning (Bryman & Bell 2011, s.147). Därmed fick varje respondent själv välja om denne ville vara delaktig i vår studie. Vi var även väldigt tydliga med vad syftet och forskningsfrågan var, för att undvika falska förespeglingar, vilket enligt Bryman och Bell (2011, s.152) innebär att beskriva sin undersökning som något annat än vad den är.

3 Teoretisk referensram

Den teoretiska referensramen omfattas av två avsnitt. Det första presenterar tidigare forskning kring revisorns roll och oberoende samt förtroende för revisorer. Det andra presenterar de två teorier som studien utgår från: förtroendeteorin och principal- agentteorin. Teorierna kommer att användas i analysen för att, tillsammans med tidigare forskning, analysera empirin.

3.1 Tidigare forskning

3.1.1 Revisorns roll

Revisorns uppgift är att granska årsredovisningen samt uttrycka en oberoende åsikt om huruvida årsredovisningen och defnansiella rapporterna har upprättats utifrån normer och rättvisa, Sutton (1997). Eu-Jin & Cobbin (2005) anser att det inte bara är viktigt att revisorn kontrollerar noggrannheten i balansräkningen, utan även säkerställer att den innehåller de uppgifter som anges i bolagsordningen, samt är korrekt utformad så att den ger en sann och korrekt bild av bolagets angelägenheter. Revisorn har även en skyldighet att upptäcka bedrägerier (Humphrey & Moizer 1993). Humphrey och Moizer (1993) menar att revisorernas roll är att skydda aktieägare från sådana beteenden. Humphrey och Moizer (1993) anser att revisorns ansvar att upptäcka brister har lagts mer på behovet av att upprätthålla revisorns relation med ledningen än på att tillfredsställa kraven från allmänheten.

Graeme och Veldra (2010) beskriver även revisorns roll som en nödvändig oberoende professionell part som kan vara till stöd för kundernas intresser. Vidare anser Sutton (1997) att kompetens inte är en avgörande faktor för en revisors oberoende, utan det är hur en revisor hanterar konflikter som är avgörande. Enligt Graeme och Veldra (2010) hävdar aktiebolagen att revisorer har en viktig roll och att alla offentliga företag och vissa privata företag har ett behov av att få sina årsbokslut granskade genom revision. Marsh, Fischer och Montondon (2013) hävdar att det är viktigt att en revisor förstår hur en statlig enhet påverkas av yttre miljöer och krafter för att kunna hantera risker och utföra revisionen på bästa sätt. I ett kongressförhör i New York år 1933, hade en lagstiftning kallad Securities Act föreslagits. Lagen innehöll krav på att en revisors roll och uppgifter skall vara oberoende. Sutton (1997) riktar kritik mot att det finns en betydlig skillnad på revisorns roll som en oberoende självständig revisor och ledningens roll. Det beslut som en oberoende revision grundades på var erkännandet av integriteten i finansiell information till investerarna, och allmänhetens uppfattning om integritet är avgörande för trovärdigheten och effektiviteten på kapitalmarknaden. Revisorns granskande ska skapa trovärdighet för aktörer som är intresserade av att sälja/köpa emitteringar, samt andra intresser i bolaget. Grunden till att förtroende till revisorer skapas är därmed deras oberoende, och det är allmänhetens förtroende som bör skyddas, bestämdes det i kongressen (Sutton 1997).

Sutton (1997) anser vidare att revisorns roll är felaktigt uppbyggd, eftersom det leder till att revisorn ändå på ett sätt är beroende av bolaget. Felet på revisorns roll är att styrelsen avlönar revisorn. Ännu värre blir det när revisorn tillåts sälja redovisningstjänster till bolaget. Därför bör aktörer (investerare, banker och så vidare) enligt Sutton (1997) välja en oberoende revisor. Eu-Jin & Cobbin (2005) anser också att det kan vara både problematiskt och svårt att identifiera felaktigheter för revisorerna, och detta blir därmed riskabelt i deras roll.

3.1.2 Revisorns oberoende

Enligt Hemraj (2003) är begreppet oberoende ett uttryck för den professionella individens integritet, som krävs för att kunna undvika situationer som kan försämra objektiviteten, eller tillåta ens egen partiskhet att påverka ens bedömning. Tanken med begreppet professionell är att den professionella har större erfarenhet, förmåga och kännedom om ett visst område än vad klienten har. Den etiska principen kräver att den professionella inte ska basera sin bedömning utifrån klientens uppfattning, för att göra denne glad. Detta för att det viktigaste är att klienten får den bästa och mest professionella rådgivning och service revisorn kan ge (Hemraj 2003).

Moore et al (2006) menar att tanken när ett bolag anlitar en revisor är att säkra trovärdigheten i bolagets finansiella rapporter, genom att denne lämnar ett oberoende yttrande. Vidare menar Moore et al (2006) att oberoende är ett krav på revisionsfirmor som ska få existera som externa granskare. Anledningen till att detta krav finns är för att det ska vara en skillnad mellan ett bolags egna interna revision och en extern revision (Moore et al 2006).

Enligt Jun Lin (2004) är en revisors ansvar och självständighet avgörande frågor för den oberoende revisorns funktion och har en betydande roll för utvecklingen av revisionsstandarder och praxis. Revisorer förväntas ge objektiva och pålitliga intyg. Nyttan av revisionsfunktionen beror på integritet, objektivitet och oberoende revisorer. Revisorernas oberoende är avgörande för att upprätthålla integriteten i den finansiella rapporteringen och förtroendet på kapitalmarknader. Därför har revisorns oberoende kodifierats i revisionsstad och etiska regler. I synnerhet är revisorer skyldiga att upprätthålla opartiskhet och intellektuell ärlighet och dessutom ska de vara fria från intressekonflikter i sina revisionsuppdrag. Man kan dels bedöma revisorns oberoende som ”*in appearance*” och dels som ”*in fact*”. Båda dessa karaktärer är nödvändiga (Jun Lin 2004). Oberoende som är *in fact* existerar när en revisor faktisk kan agera med objektivitet, integritet, opartiskhet och frihet från någon intressekonflikt. När oberoende å andra sidan är *appearance*, innebär detta att revisorn ska uppfattas av andra som oberoende. (Wines 2012). Hemraj (2003) håller med att oberoende som är *appearance* är andras uppfattning om revisorns oberoende – vilket blir viktigt om en revisor vill behålla sin roll i samhället.

För att skapa efterfrågan på revisionstjänster måste revisorer övertyga marknaden om sitt oberoende och sin kompetens. Det har länge varit känt att ett rykte om oberoende är en revisors största professionella tillgång och att all sort vårdslöshet från en revisors sida kan leda till att de förlorar sitt rykte (Wines 2012). I själva verket innebär brist på oberoende, bland annat, brist på objektivitet, skepticism och kompetens. Brist på oberoende sänker inte bara värdet av en viss revision, utan har också en negativ effekt på yrket (Hemraj 2003).

Vidare menar, Hemraj (2003), att genom att ge uttryck för en åsikt, utför den oberoende revisorn en offentlig plikt. Detta då deras uppgift är att bestyrka de offentliga rapporter som beskriver företagets finansiella ställning – en exklusiv funktion som utförs av revisorer för samhället. Hemraj (2003) menar att funktionen för en ”public watchdog” kräver att revisorn underordnar sig ansvaret gentemot klienten, för att bevara allmänhetens förtroende. Aktieägarnas förtroende för revisorer kan förändras när en revisor inte är oberoende, eftersom aktieägarna läser och förlitar sig på de finansiella rapporterna, som revisorn har gett sin åsikt om. Ifall aktieägarna skulle bli medvetna om att revisorn inte har varit oberoende kommer troligtvis deras förtroende för denne att minska. För att kunna arbeta för aktieägare, måste

revisorer ha en opartisk syn vid utförande av revision, när de utvärderar resultatet, utfärdar en revisionsberättelse och yttrar sig avseende finansiella rapporter (Hemraj 2003).

Enligt Wines (2012) har revisorns oberoende dock varit något man diskuterat mycket till följd av företagens kollapsar och upplevda revisionsmisslyckanden, tidigare under detta århundrande. Människor litar i stor utsträckning på alla råd som en professionell rådgivare ger (Moore et al 2006). Vidare beskriver Moore et al. (2006) att professionella oftast upplever strid mellan deras eget intresse och deras skyldighet att ge bästa rådgivningen. Dessa intressekonflikter, menar Moore et al. (2006), hade en central roll i de företagsskandaler som skakade Amerika i början av 2000-talet.

Enligt Hemraj (2003) har revisionsmisslyckandet inneburit att revisionsbranschen hamnade i en förtroendekris, med spekulationer kring deras trovärdighet. Lagstiftare i många länder införde nya lagar, till följd av de upplevda bristerna i befintliga lagar som rör bolagsstyrningen och revisor-klientrelationen (Crockett & Ali 2015). Med införandet av Sarbanes-Oxley Act i USA innebar det nu att revisionsbranschen var under mycket stark press och sträng granskning, för att öka revisorns oberoende och förbättra kvaliteten på revisionstjänsten (Jun-Lin 2004). Hemraj (2003) menar alltså att oberoende är en viktig komponent för att förhindra att sådana revisionsmisslyckanden uppstår igen.

3.1.3 Förtroende för revisorer

Power (1999) diskuterar mycket kring generella konsekvenser av ett samhälle som åtagit sig att iaktta sig självt genom olika typer av revisionsssed. Allmänt menar man att det är bra för bolagen att bli granskade. Bolaget och revisorn får därför inte samarbeta och på så sätt vilseleda intressenterna. Power (1999) menar att det är naivt att tro att man kan lita på bolaget. Han menar att bolaget måste rapportera sin finansiella situation till sina intressenter och rapporterna måste granskas av en oberoende revisor. Generellt är meningen med revision att bolaget ska granskas av en extern person som är oberoende, vilket därigenom ökar kontrollen av bolaget (Power 1999).

Power (1999) anser att revision inte endast innebär att följa de regler och lagar som finns, utan att det är en social företagsamhet. Revision måste vara en blandning av både struktur, det vill säga legitimitet och kontroll, och bedömning. Aktieägarna förväntar sig att revisorn ska upptäcka missförhållanden och rapportera detta men det är här revisorns färdighet visar sig. En revisor måste avgöra om dessa förväntningar för det första är skäligen. Power (1999) menar att revisorn har skyldighet att upptäcka brott i ett bolag och denna skyldighet går inte att ta bort. Detta eftersom, om man tar bort denna skyldighet kommer revisionen att förlora sitt värde och vara meningslös (Power 1999).

För att syftet med revision ska kunna uppfyllas och för att byråerna ska ha kvar sin status, måste marknaden och allmänheten ha förtroende för revisorer. Revisorens arbete bygger alltså till en stor del på att skapa förtroende (Copeland 2005). Allmänhetens förtroende är en viktig faktor för revisorerens bedömningar och rykte och har en stor påverkan när det handlar om att godkänna revisionsfunktionen som en tjänst som ska skapa mer trovärdighet i den finansiella rapporteringen (Rezaee 2004). Det finns lagstiftningar som revisorer ska följa och det finns normer och standarder de kan följa som alla är tänkta att hjälpa revisorerna under deras arbete. Det handlar om att revisorer ska kunna ta sitt ansvar och klara av på egen hand att lösa de problem som uppstår under processen (Artsberg 2005). Allmänhetens förtroende

bygger på att de litar på att revisorer tar det ansvaret. Däremot menar Rezaee (2004) att företagsskandaler såsom Enron, WorldCom, Global Crossing och Adelphia har ifrågasatt detta, det vill säga ifall man verkligen kan lita på revisorerna eller inte. Det har ifrågasatts om de verkligen tar det ansvar de har och utför sina skyldigheter gentemot aktieägarna. Rezaee (2004) menar alltså att med tanke på den upplevda krisen i revisionsbranschen ställs yrket inför två viktiga frågor. För det första, hur återställs allmänhetens förtroende för den finansiella rapporteringsprocessen och revisionsfunktioner? För det andra, vad för garanti förväntar sig allmänheten att revisorerna ska tillhandahålla?

Att förtroendet för revisorer har påverkats negativt kan enligt Rockness och Rockness (2005) bero på företagsskandalerna. Företagsskandalerna kan i sin tur bero på att man inte känner att man blir tillräckligt informerad gällande företagets redovisning och att man inte riktigt har förstått vad revisorns roll går ut på. Tomkins (2001) menar att hur kunniga revisorer än är inom sitt område kan de aldrig garantera att det inte finns framtida risker eller en felfri granskning. Med förtroende kommer en viss risk då man exempelvis väljer att lita på att en revisor kommer att informera om det föreligger osäkerhet i redovisningen (Tomkins 2001). Vidare menar Tomkins (2001) att kommunikation är en viktig faktor mellan revisorn och intressenter för att tillit ska byggas. Fungerar kommunikationen bra mellan parterna kommer inte intressenter att bli osäkra på sina investeringar i företaget (Tomkins 2001).

Rezaee (2004) menar även att 2000-talets finansiella skandaler och revisionsmisslyckanden tyder på att det finns en skillnad mellan vad samhället förväntar sig av revisorer och vad revisorerna förväntar sig av sig själva, vilket skapar *förtroendegap*. Dessutom kopplade man revisionsmisslyckanden till konkurser, vilket ledde till att allvarlig oro uppstod angående trovärdigheten och effektiviteten hos revisionsfunktionen (Rezaee 2004). Copeland (2005) menar att då detta yrke påverkas av förtroende är detta grunden till den oro över förväntningsgapet som uppstod efter de nämnda finansiella skandalerna och att det skulle leda till att revisorerna förlorar sin integritet, kompetens och etik. Under 1990-talet började bristande förtroende för offentlig redovisning och revisionsyrkets förmåga att genomföra en trovärdig, effektiv, pålitlig och tydlig finansiell rapportering att växa (Rezaee 2004).

Liggio (1974) ansåg redan på sin tid att det fanns en skillnad mellan vad allmänheten ansåg vara revisorns ansvar och vad de själva ansåg vara deras ansvar, detta kallade han för *förväntningsgap*. Liggio (1974) var den första som använde denna fras. Porter (1993) menar att förväntningsgap kan delas in i två huvudkomponenter. Den ena är *orimlighetsgap* som Porter (1993) beskriver som samhällets orimliga förväntningar på revisorer, det vill säga, samhällets förväntningar motsvarar inte vad de rimligen kan prestera. Den andra är *utförandegap* och Porter (1993) beskriver den som en skillnad mellan vad intressenter anser att revisorn roll är och vad lagar och regler säger att deras ansvar egentligen är. Dessutom berättar Rezaee (2004) att man försökte minska dessa klyftor mellan revisorer och allmänhet genom att införa ett antal standarder, men efter de tidigare nämnda skandalerna insåg man att det nu inte endast existerar ett förväntningsgap utan även ett förtroendegap. Slutligen menar Rezaee (2004) att man kan dra två slutsatser utifrån den här situationen. Antingen hade allmänheten misslyckats med att identifiera några viktiga initiativ som revisorerna har tagit eller följt för att förbättra kvaliteten, integriteten, trovärdigheten i den finansiella rapporteringsprocessen och revisionsfunktionen, eller så hade revisionssyrket misslyckats med att visa upp de åtgärder och framsteg de gjort, för både sina medlemmar och allmänheten.

Chye Koh & Woo (1998) menar att det finns en hel del olika motiveringar till varför det existerar förväntningsgap inom revision. Chandler, Edwards & Anderson (1993) menar att problemet ligger i att inom revisionsyrket är det inte självklart för alla vad revisorns roll egentligen är. Det som på senare tid har diskuterats och debatterats om, det vill säga kring revision, kan man enligt Porter (1993) koppla till förväntningsgap. Porter (1993) menar att förtroende för revisorer kan påverkas och förväntningsgap kan uppstå, när exempelvis revisorn inte gör sin plikt, att tala om när de upptäcker att olagliga handlingar inträffar inom företaget de reviderar. Ett annat exempel menar Porter (1993) är när revisorn inte talar om när företaget som denne reviderar medvetet återger oriktig finansiell information eller att de medvetet döljer att det inte är säkert att företaget kommer att existera i framtiden.

Luehlfing (2004) menar att för att återskapa förtroendet för revisorer så är det tre saker revisorer måste göra. Det första är att revisorer ska försöka motsvara de förväntningar som allmänheten ställer på dem. Det andra är att upptäcka och avslöja bedrägerier så fort de upptäcker dem. Det sista är att de ska utföra de åtgärder som allmänheten begär av dem och att de ska garantera att de ska göra allt de kan för att försöka förebygga revisionsmisslyckanden (Luehlfing 2004). Sikka, Puxty, Willmott & Cooper (1998) håller med Chandler et al. (1993) om att en anledning till att förväntningsgap finns är att användarna inte riktigt har förstått vad revisorns ansvar och roll innebär. Vidare menar Sikka et al (1998) att användarna inte riktigt har förstått vilken säkerhet de får genom revisionsberättelsen. Church, Davis & McCracken (2008) menar dessutom att förväntningsgapet kan bero på att användarna uppskattar den information de får i revisionsberättelsen på olika sätt. Hooks (1992) menar däremot att förväntningsgapet kan bero på att användarna inte har tillräckligt med kunskap. Vidare menar Hooks (1992) att om man inte har tillräcklig kunskap och information kan man egentligen inte yttra sig kring ämnet.

3.2 Teorier

3.2.1 Förtroendeteorin

Luhmann (2005) var bland de första forskarna inom fenomenet förtroende. Han definierar förtroende som en mekanism som kan minska osäkerheten i sammanhang av interaktion och underlätta fungerande organisatoriska system genom beteendet hos sociala aktörer. Förtroende utvecklas genom interaktion och förbindelse med omgivningen. Därmed innebär det att den som inte eftersträvar detta heller inte får förtroende utan för att få det måste man se till så att ens agerande överensstämmer med andras förväntningar. Definition av begreppet omfattar såväl enstaka människor som ett system. Luhmann (2005) diskuterar kring något som han kallar för systemförtroende. Med systemförtroende menar han att man har förtroende för ett system och dess interna granskning. Förtroende för systemet är en grundläggande faktor för sförtroende. Vidare innebär förtroende för någon annan att man förväntar sig att denne kommer att verka i överensstämmelse med den framtoning som denne introducerat (Luhmann 2005).

Enligt Luhmann (1979) diskuteras förtroende i samband med att en förtroendefull förväntan gör skillnad vid ett beslut. Det är när individer känner en inre trygghet över något som de känner ett förtroende. Det ett val varje individ har, att antingen lita på något eller att inte göra det. Det är dock lättare att välja att lita på något när man går in i en ny relation (Luhmann 1979).

Även Barber (1983) var en av de första som forskade inom fenomenet förtroende. Enligt honom uppstår förväntningar som en följd utav förtroende och han delar in dessa förväntningar i tre olika typer. Den första är när människor bygger sina förväntningar på de normer som finns i ett samhälle. Den andra typen av förväntningar uppstår när förväntningar bygger på kunskap och professionell kompetens. Den sista är när förväntningar uppstår på grund av att en person tar det ansvar den har att utföra sina skyldigheter. Detta trots att det inte är i personens eget intresse. Vidare hävdar Barber (1983) att vid situationer där den ena parten har mer kunskap än den andra parten, kan denna kunskapsasymmetri leda till maktmissbruk.

Fransson (2012) beskriver sambandet mellan professionella, förtroende och tillit. Enligt Fransson (2012) är en professionell någon med mycket kunskap, som inför normer och värderingar som samhället skall leva efter. Samhället väljer att leva efter dessa normer och värderingar som de professionella introducerar, eftersom de har tillit och förtroende för dem. Hade inte den här typen av tillit funnits hade inte de professionella kunnat genomföra sitt arbete. Fransson (2012) menar dock att en faktor som är viktig för att skapa denna tillit och förtroende är att kundens bästa kommer före den egna vinningen för den professionella. Enligt Luhmann (2005) är förtroende något man måste bygga upp i en relation och för att kunna uppnå det måste man genom sin prestation uppfylla andras förväntningar. Vidare menar Luhmann (2005) att en fördel med förtroende är att det reducerar misstro. På samma sätt som förtroende är en uppbyggnadsfunktion i en relation, bryter misstro ner det. Enligt Copeland (2005) är detta väldigt aktuellt för professionella, då han menar att den viktigaste ingrediensen för en långsiktig relation är att den professionella skapar förtroende och att denne får förtroende från omgivningen. Beroende på hur en professionell lyckas förhålla sig till etiska principer, kan de skapa förtroende. Om förtroendet skulle försvinna finns det en möjlighet att återskapa det men det är en lång och tidskrävande process som kräver hårt arbete (Bostick & Luehlfig 2004)

Det går att definiera förtroende på ett antal olika sätt. Enligt Marsh och Dibben (2005) är förtroende en förväntan på att en person ska tillgodose någon annans intressen, även om det inte är dennes egna. Luhmann (2005) menar att förtroende är något vi människor är beroende av i det sociala livet. Luhmann (2005) menar att anledningen till att vi är beroende av förtroende är att det är det enda sättet att minska osäkerheten i den invecklade och osäkra värld vi idag lever i. Fransson (2012) har en annan definition på förtroende, nämligen att man bygger sina förväntningar på den professionellas kompetens. Alla relationer är på något sätt kopplade till förtroende. För att en organisations redovisning ska kunna användas för sitt ändamål är dess samspel med fenomenet förtroende en viktig faktor (Baldvinsdottir, Hagberg, Johansson, Jonäll & Marton 2010). Enligt Copeland (2005) har professionella genom de tjänster de utför möjlighet att generera och bygga upp förtroende hos intressenterna.

3.2.2 Principal- agentteorin

Principal – agentteorin är ett kontrakt eller avtal mellan en principal och en agent, där agentens uppgift är att utföra ett uppdrag som ska tillgodose principalens intresse. I ett företag kan en principal vara en aktieägare och en agent kan vara företagsledningen (Adams 1994). Principalen ger ett uppdrag till agenten som i sin tur är redovisningsskyldig (Artsberg 2005). Enligt Jensen och Meckling (1976) kan det både förekomma intressekonflikter och moraliska risker mellan dessa två parter. Detta brukar uppstå när agenten inte strävar efter att maximera

vinsten för principalen eller när agenten börjar agera utifrån sina egna intressen. Teorin bygger även på att agenten har mer information än principalen och att denna informationsasymmetri har en negativ påverkan på principalens förmåga att effektivt kunna kontrollera om agenterna verkligen har fullföljt deras avtal till fullo eller inte (Adams 1994).

Enligt Lambert (2001) har principal – agentteorin varit en av de viktigaste teorierna inom redovisning under de senaste 20 åren. Det som har gjort teorin attraktiv för redovisningsforskare är att den tillåter oss att infoga intressekonflikt och incitamentproblem i våra modeller. Detta är viktigt för att en stor vikt i redovisning och revision läggs på att ha kontroll över incitamentsproblemen (Lambert 2001). Enligt Adams (1994) kan agenter ibland agera utifrån sina egna intressen och motiv, vilket innebär att de inte tillfredsställer principalens intressen, som egentligen är tanken. Detta är ett av problemen som Adams (1994) tar upp och han kallar det för ”*Moral hazard*”. Moral hazard uppstår alltså när principalens intressen inte motsvarar agentens intressen. Det andra problemet enligt Adams (1994) med principal- agentteorin är ”*negativt urval*”. Detta inträffar när principalen/ägaren inte har tillgång till all tillgänglig information vid den tidpunkt då ett beslut ska fattas av en manager, vilket i sin tur leder till att denne inte kan avgöra om beslutet verkligen är för företagets bästa eller inte. Med andra ord grundar sig problemet i negativ informationsasymmetri, det vill säga att principalen inte har tillgång till den information denne behöver (Adams 1994).

En följd av det första problemet som Adams (1994) tog upp, menar Jensen och Meckling (1976) är att det bidrar till att det uppstår kostnader för att kontrollera agenten och att denne tillgodoser principalens intresse till fullo. Detta menar alltså Jensen och Meckling (1976) är en följd av att agenten och principalen har olika intressen och att deras intressen ibland strider mot varandra. Sevenius (2007) delar in kostnader som uppstår på grund av relationen mellan agenten och principalen i tre olika typer. Den första kostnaden är densamma som Jensen och Meckling (1976) tog upp, det vill säga övervakningskostnader som uppstår när man måste kontrollera att agenten tillgodoser principalens intressen. Den andra kostnadstypen menar Sevenius (2007) är samordningskostnader som uppstår på grund av relationen mellan parterna. Det är främst kostnader för samordning och upprätthållande. Den sista är residualkostnader som är en kostnadsförlust till följd av och som resultat av att agenten inte har tillgodosett principalens intressen.

Enligt Artsberg (2005) förutsätter principal – agentteorin att både principalen och agenten är förnuftiga och nyttomaximerande. Enligt denna teori tar inte parterna hänsyn till moral och lojalitet (Watts & Zimmerman 1986). På grund av att teorin bygger på att både principalen och agenten är nyttomaximerade, innebär detta att om man särskiljer ägande och kontroll kan konflikter mellan dem uppstå på grund av att de har olika mål (Sevenius, 2007). Detsamma gäller aktieägarna. De tänker också på att maximera sin egen nytta och deras önskan brukar vara hög riskvillighet (Sevenius, 2007).

Agentproblem uppstår i situationer då agenten anlitas för att maximera principalens välfärd, men inte gör det (Jensen & Meckling 1976). Det som är problemet är att principalen försöker se till så att agenten agerar för principalens bästa, men agenten kommer att försöka maximera sin egen nytta på principalens bekostnad (Berle, Means & Weidenbaum 1991). Agenten utnyttjar alltså situationen och principalens förtroende för egen vinning, vilket kommer att skada principalen (Diamant 2004).

4 Empiri

I detta avsnitt introduceras dels Koden samt dess revideringar och dels en beskrivning av revisorns roll i aktiebolag och dennes förhållande till de övriga delarna i bolaget. Sedan presenteras det empiriska material som erhållits genom sex intervjuer.

4.1 Koden

4.1.1 Syftet med Koden

Den ursprungliga Koden tillkom genom Förtroendekommissionen och några näringslivsorganisationer. Det främsta syftet med att skapa Koden var att öka förtroendet för noterade bolag i Sverige. Alla punkter i Koden är inte tvingande utan man kan istället öppet redovisa alla avvikelser som gjorts och motivera varför. Om bolag skapar lösningar som är annorlunda än dt i Koden kan det mycket väl innebära bättre bolagsstyrning. Målgruppen för denna lag är aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad i Sverige (Svensk kod för bolagsstyrning 2010).

4.1.2 Reviderad kod 2008 och 2010

År 2007 beslöt Kollegiet att bredda Kodens tillämpning till alla börsbolag. En av orsakerna till detta beslut var att god bolagsstyrning ansågs vara lika viktigt för alla börsbolag, oavsett storlek. En annan orsak var att Koden skulle kunna bli ett alternativ till lagstiftning. Den tredje orsaken var att Sverige därefter skulle kunna ansluta sig till vad som gäller i övriga medlemsstater i EU. Kollegiet genomförde ytterligare ändringar i Koden och tog bort svagheter och anpassade den till mindre börsbolags förutsättningar. Den 1 februari 2008 presenterades förslaget till reviderad kod. Den reviderade Koden fastställdes av Kollegiet den 1 maj 2008 efter att ha haft en öppen remissbehandling, samt varit öppen i media. Efter den 1 juli 2008 gällde denna kod för alla svenska bolag, vars aktier var upptagen till handel på svensk reglerad marknad, för närvarande omfattande NASDAQ OMX Stockholm och NGM Equity (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

I oktober 2009 gav man förslag på ändringar av den reviderade Koden. Den reviderade Koden utgavs 1 februari 2010 men vissa av reglerna behövde inte tillämpas förrän vid en senare tidpunkt. Den reviderade Koden som utgavs 2010 innehöll därmed vissa ändringar av den reviderade Koden från 2008. Från att den gavs ut gällde därmed ändringarna som gjorts. Ändringen av kodreglerna innebar inte att bolagen som ingick avtal innan 1 juli 2010 behövde omförhandla avtalen. Detta gällde även för program för rörliga ersättningar och incitamentsprogram som bolaget har beslutat om innan 2010. Bolagen behöver heller inte redovisa avvikelser från dessa regler om de ingåtts innan fastställandet av den reviderande Koden 2010 (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

4.1.3 Kodens innehåll och form

Koden behandlar det beslutssystem som ägarna sedan använder sig av för att kontrollera företaget. Styrelsen har en styrande funktion i bolagsstyrningen och därför ligger tyngdpunkten i Koden på styrelsens roll. Frågor gällande aktiemarknadens spelregler och funktionssätt, eller samspelet mellan ägare eller aktiemarknadens spelregler, eller frågor om bolagets förhållande till övriga intressenter behandlas inte. Regler gällande bolagsstyrningsområdet för börsnoterade bolag regleras i aktiebolagslagen. God bolagsstyrning som norm anges av Koden, på en högre nivå än aktiebolagens och andra reglers minimikrav. (Bolagsstyrning, 2008) Man kan förklara detta genom mekanismen ”följ eller förklara”. Utformningen i Koden är sådan att det går att objektivt fastställa avvikelser och därmed förklara dessa. Koden innehåller även vissa regler som inte objektivt kan verifieras, därmed blir inte avvikelser aktuella att rapportera. (Bolagsstyrning, 2008) Koden innehåller även vissa regler som kan följas av tvingande reglering eller annan lag. Koden består av numrerade regler. Det är till dessa regler mekanismen ”följ eller förklara” förhåller sig. För att undvika oklarheter och graderingar i Koden så har man undvikit orden får, ska, ska inte, får inte. Det finns ett kort textavsnitt i kursiverad stil som ingress till vissa kodavsnitt. Detta har gjorts för att uttrycka de lagbestämmelser eller det principiella synsättet som ligger till grund för reglerna, men i sig inte är regler som måste följas eller förklaras (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

4.1.4 Revisorns uppgifter och oberoende

Revisorn har till uppgift att granska årsredovisningen, bokföringen samt VD:n och styrelsens förvaltning. Revisorn ska vara objektiv när denne granskar och ska därför inte påverkas av styrelsen. Revisorn ska vid årsstämman rapportera till ägarna genom revisionsberättelsen. Den ska visa om årsredovisningen stämmer överens med lag rörande redovisning. Den ska även tala om huruvida årsredovisningen ger en rättvisande bild vad gäller bolagets resultat och ställning. Revisorn ska även berätta hur bolagsstämman bör se på balansräkningen och resultaträkningen och ge ett utlåtande om huruvida förvaltningsberättelsen överensstämmer med årsredovisningens övriga delar. Revisorn ansvarar även för att uttala sig om huruvida någon i styrelsen eller bolagsstämman har stridit mot lagar/regler gällande de finansiella rapporterna eller gjort sig skyldig till någon försumlighet, och denne kan i sådana fall bli ersättningsskyldig. Revisionsberättelsen ska publiceras tillsammans med styrelsens rapport (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

4.1.5 Bolagsstämman

Aktiebolagets högsta beslutande organ är bolagsstämman. Det är här aktieägarnas inflytande utövas och sista ordet ges här. Det vill säga, bolagsstämman har en överordnad ställning i jämförelse med styrelse och VD. Alla aktieägare har rösträtt, och ifall någon aktieägare inte personligen kan närvara vid bolagsstämman får dennes rätt utövas genom ett ombud. Alla aktieägare har också rätt att få ett ärende behandlat i bolagsstämman så länge denne överlämnar ärendet till styrelsen i god tid. Från räkenskapsårets utgång ska årsstämman hållas inom sex månader för att kunna fastställa resultaträkning och balansräkning samt vinst- och förlustdispositioner. Årsstämman är den årliga ordinarie bolagsstämman och då ska årsredovisningen framläggas. Om en aktieägarminoritet med sammanlagt minst tio procent av samtliga aktier begär en extra bolagsstämma så ska styrelsen kalla till det. Detta gäller även

ifall bolagets revisor begär detta, likaså kan styrelsen kalla till extra bolagsstämma (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

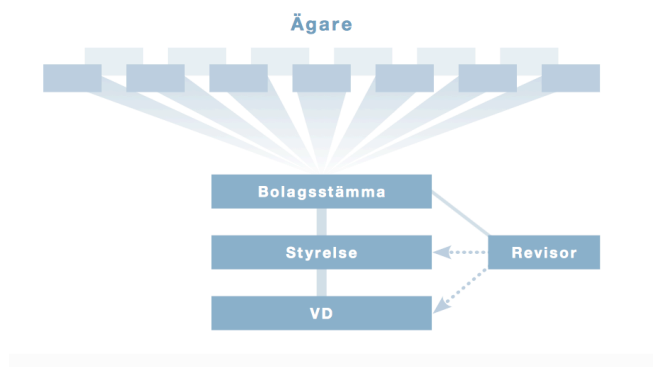
I bolagsordningen kan det föreskrivas att aktieägarna har olika röstvärden, dock får ingen aktie ha mer än tio gånger mer röstvärde än någon annan aktie. Bolagsstämmans beslut fattas genom omröstning, då varje aktie har en röst om inte annat framgår i bolagsordningen. Sedan fattas besluten utifrån hur röstresultatet. För att kunna ta vissa beslut behövs dock kvalificerad majoritet (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

4.1.6 Styrelsen

Styrelsen ansvarar för bolagets planering och administration av bolagets angelägenheter. Styrelsen har enligt lag beslutanderätt i vissa frågor, exempelvis i val av revisorer och styrelse, fastställande av balans- och resultaträkning och ändring av bolagsordningen. Styrelsen har dock skyldighet att rätta sig efter vad som meddelats av bolagsstämman, så länge detta inte strider mot aktiebolagslagen och bolagsordningen. Styrelsen har med viss begränsning rätt att delegera uppgifter till personer inom eller utom styrelsen. I arbetsordningen ska styrelsen skriftligt fastställa sitt arbete, och ifall det finns någon arbetsfördelning mellan ledamöterna ska detta också framgå. Ordförande ska utses av styrelsen, som ska bestå av minst tre ledamöter. Ordförandens huvudsakliga uppgift är att se till att styrelsen fullgör sina lagstadgade uppgifter och har ett särskilt ansvar för att leda styrelsens arbete (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

4.1.7 VD

Bolagets VD:s huvudsakliga uppgift är att sköta den löpande förvaltningen. Större åtgärder, med hänsyn till omfattningen, faller inte under den löpande förvaltningen. VD:n är skyldig att inför styrelsen lägga fram alla frågor rörande den löpande förvaltningen. Styrelsen ska dock skriftligt meddela VD:n när och hur sådana uppgifter behövs samlas in och rapporteras till styrelsen. Styrelsen ska även ge VD:n upplysning om hur den löpande förvaltningens åtgärder ska handläggas eller beslutas. VD:n är skyldig att följa de upplysningar som delgetts av styrelsen, och som följer av bolagsordningen och aktiebolagslagen. VD:n kan ingå i styrelsen, men får inte vara ordförande. VD:n har alltid rätt att närvara och yttra sig då styrelsen sammanträder, så länge inte styrelsen vid vissa tillfällen bestämmer något annat (Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010).

(Kollegiet för svensk bolagsstyrning 2010)

4.2 Intervjuer

4.2.1 Presentation av respondenter

Respondenterna och de organisationer de verkar i, kommer i denna del att presenteras. Här ges en kortfattad bakgrund av deras roll och uppgifter, i den organisation de arbetar i.

Dan Brännström

Dan Brännström har varit generalsekreterare i FAR i 11 år och det är han som direkt under styrelsen leder hela verksamheten. Tidigare var Dan Brännström auktoriserad delägare på Ernst and Young i Göteborg. FAR jobbar med många olika frågor, man brukar beskriva det som att FAR utvecklar den goda yrkesseden för sina medlemmar. De tar alltså fram rekommendationer och standarder som ska hjälpa deras medlemmar att göra ett bra arbete för sina kunder. Medlemmar är revisorer, redovisningskonsulter och skatterådgivare. De hjälper personer i dessa kategorier att få bra vägledning inom det de kallar för god yrkessed, så att de kan göra ett bra arbete, präglad av kvalitet. FAR erbjuder även kompetensutveckling så att deras medlemmar har den rätta och uppdaterade kompetensen för sina uppdrag. FAR håller dessutom på med opinionsbildning, driver debatt och deltar i angelägen debatt.

Albin Ränner och Gunnar Tjellström

Albin Ränner är chef för marknadsbevakningen i Aktiespararna och det är i denna avdelning bolagsbevakningen försiggår, dessutom utvecklas nya tjänster i denna avdelning. Även Gunnar Tjellström är från Aktiespararna. Han är en av ledamöterna i Aktiespararna på Kungsholmen och är med och tar beslut om hur de organiserar. Gunnar Tjellström är med i ledningsgruppen och är med i styrelsen i lokalavdelningen. Aktiespararna har en avdelning dit man kan ringa om man har problem med aktier, och ledningsgruppen från Kungsholmen hjälper till att på bästa sätt för att besvara frågor.

Aktiespararna är en ideell förening som har funnits i snart 50 år. Den är världens största privatspararorganisation och verkar för att förbättra ägarmiljön för direkt aktiesparande. Aktiespararna har över 66 000 medlemmar och de erbjuder sina medlemmar utbildning, rådgivning och information. Aktiespararna är det största bolag som främjar och skyddar aktieägarna och deras intressen.

Ulf Hedlundh

Ulf Hedlundh är VD för Svolder och är även ansvarig för deras förvaltning av enskilda aktier. Svolder är ett reellt investmentbolag, vilket innebär att de placerar i noterade bolagsaktier, dock inte i de allra största bolagen i Sverige. Svolder är noterad och har funnits på börsen i drygt 20 år. Investmentbolaget är ett litet bolag, med endast fem anställda. Några av deras innehav idag är Försvars och säkerhetskoncernen SAAB, Nolato, Unibet, Troax, Acando och KappAhl.

Carina Lundberg Markow

Carina Lundberg Markow är chef för Folksam's ansvarsfullt ägande och hanterar frågor som rör de investeringar som Folksam, tillsammans med dotterbolaget, gör i noterade värdepapper. Carina Lundberg Markow har tidigare varit VD för både S:t Eriksfonden och KPA Fonder och hon har varit bankdirektör i SEB och Tryggbanken. Folksam består av två koncerner som tillhandahåller försäkringslösningar och sparandeprodukter. Folksam är ett kundägt företag.

Bolaget ger anbud kring försäkringar och pensionssparande. Enligt Folksam prioriterar deras klienter hur bolagen behandlar frågor kring hållbarhet och det är därför Folksam ställer vissa krav på de företag de investerar i. Det kan till exempel vara krav på miljöfaktorer eller mänskliga rättigheter. Deras tanke är att på så sätt påverka de företag de investerar i. Det är deras åsikt att företag som tar sitt ansvar gällande sådana frågor är mer lönsamma på längre sikt.

Respondent X

Respondent X sitter i ledningsgruppen i ett investmentbolag och har ansvar över att planera och organisera bolaget. Respondent X har kontinuerlig kontakt med bland annat ekonomicheferna och andra högt uppsatta i bolaget.

4.2.2 Allmänt om förtroende för revisorer

Alla respondenter är eniga om att förtroende för revisorer innebär att aktieägarna förlitar sig på att revisorer agerar till fördel för deras intressen. Respondenterna anser att revisorn måste göra detta, trots att det ibland inte är deras egna intressen eller vid tillfällen då de inte blir övervakade och kontrollerade. Enligt Dan Brännström är det helt avgörande för revisorns roll att det finns ett förtroende och att man kan lita på att revisorn har den integritet och tuffhet som krävs, så att revisorn säger ifrån i företaget när det behövs, att revisorn rapporterar på stämman och i sin revisionsberättelse det som måste rapporteras. Det grundläggande förtroendet måste finnas hela tiden för att det ska fungera. Dan Brännström menar alltså att revisionen inte är en funktion om inte det finns ett grundmurat förtroende. Ulf Hedlundh förklarar att revisorer är viktiga, då deras uppgift är att kontrollera ledningen och styrelsen för alla aktieägare och att de ska göra det professionellt. Det han menar är att eftersom revisorer utses av bolagsstämman ska de därför i första hand företräda alla aktieägare. Albin Ränner håller med och menar vidare att förtroendet för revisorer är ett verktyg för aktieägarna för att kunna övervaka bolaget. Ulf Hedlundh menar dock att det inte fungerar att revisorn endast ska arbeta ur alla aktieägares perspektiv och därför gäller det att göra en rågång mellan alla aktieägare och det som är gynnsamt för företagsledningen, för huvudägarna, för styrelsen, och för själva revisorsorganisationen.

Carina Lundberg Markow förklarar att eftersom en revisors huvudsakliga uppgift är att granska redovisning och hur styrelsen förvaltar den organisation de företräder är Folksams utgångspunkt att man måste kunna lita på revisorerna. Ansvarsfrihet går ut på att företaget har skötts enligt aktiebolagslagen och de egna reglerna.

Det finns ett stort förtroende från småägarna och Albin Ränner menar att storägaren inte får missbruka sin maktposition. Detta då storägaren åtnjuter ett stort förtroende för att denne har mycket mer makt och kan uträtta mer saker i bolaget. Det finns dock ett minoritetsskydd som skyddar minoritetsägare i nordisk bolagsstyrning och i aktiebolagsstyrningslagar men då småägarna oftast litar på storägaren, är revisorerna ett viktigt institut för att bolaget sköter sig. Revisorn har uppdrag från aktieägarna att revidera, undersöka och granska att allt går rätt till i bolaget. Bokföringen ska stämma och ge en rättvisande bild, de ska ha kontroll på att det inte sker bedrägerier. I den meningen är revisorn väldigt viktig. Revisorn är alltså anställd av aktieägarna och ska redovisa tillbaka till aktieägarna. Albin Ränner menar att som småägare förlitar man sig på att revisorn har granskat allt och att det revisorn säger stämmer. Revisorer har som plikt att avrapportera till aktieägare, de har som plikt att anmäla om det finns

misstanke eller om det förekommer brott, som exempelvis bedrägeri och korrupktion. Så revisorn är väldigt viktig i den här processen.

Gunnar Tjellström förklarar att förtroende för revisorer är en väldigt viktig kärna för honom. Han menar att man litar på att revisorn gör sitt jobb och granskar bolaget ordentligt samt rapporterar om det skulle finnas något som inte är rätt. Vidare berättar Gunnar Tjellström att han har ett starkt förtroende för revisorer, men att hans förtroende kan grunda sig på att han själv tidigare varit revisor och alltid tog sitt ansvar med att påpeka felaktigheter eller misstanke om att brott förekommit.

Dan Brännström anser att trots skandalerna vid 2000-talet har aktieägarna och alla andra intressenter fortfarande starkt förtroende för revisorer. Han menar att det finns ett starkt förtroende i botten. Vidare förklarar han att alla skandaler självklart har påverkat förtroendet negativt och att det finns saker man måste göra som bransch för att återfå fullt förtroende. Albin Ränner och Carina Lundberg Markow menar att deras förtroende för revisorer har naggats i kanten efter skandalerna. Det vill säga, förtroendet för revisorer har påverkats negativt. Ulf Hedlundh menar att revisorer har en viktig roll att fylla och att det är väldigt centralt att det finns ett förtroende hos både ägare och allmänhet. Dock håller även han med Albin Ränner och Carina Lundberg Markow om att förtroendet har naggats i kanten. Vidare anser han att Enronskandalen var höjdpunkten i det hela, framför allt i USA. Ulf Hedlundh fortsätter med att säga att enligt honom har detta dock fallit i glömska. Respondent X håller med Ulf Hedlundh om att skandalerna fallit i glömska och menar också att aktieägarna fortfarande har ett starkt förtroende i grund och botten, som inte påverkas till den nivå alla tror, utav skandalerna. Respondenten menar att i verkligheten väljer man i de flesta situationer att lita på bolagets revisor trots att man har alla skandaler i bakhuvudet. Respondent X anser att skandalerna blir större i medier än hur de faktiskt påverkat aktieägarnas förtroende för revisorer.

4.2.3 Faktorer som påverkar förtroendet för revisorer

Albin Ränner anser att det finns tre faktorer som har påverkat förtroendet för revisorer. Den första är när det finns en intressekonflikt för revisorer, det vill säga, de tänker på egen vinning och har samtidigt som ansvar att granska bolagen och rapportera om det uppstått felaktigheter. Problemet kan uppstå på grund av att revisorn är anlitad av aktieägarna men det är bolaget som betalar räkningarna. Detta, menar respondent X, är en situation som bolaget kan utnyttja för egen vinning och till revisorns fördel, då bolaget är revisionsbolagets inkomstkälla. Denna faktor, menar Albin Ränner, kan påverkas då revisorn ofta är en konsult i andra ärenden och då är bolaget i de fallen uppdragsgivare. Vidare menar han att han inte tycker att andra tjänster får kosta hur mycket som helst då det kan påverka revisorn oberoende. Detta kan uppstå eftersom bolaget kan betala mer för dessa tjänster i syfte att styra revisorn utifrån egna intressen. Den andra faktorn är att många bolag går i par med andra revisionsbolag, så att den ena bolaget utför revisionstjänster och det andra utför andra tjänster. Det är problematiskt enligt honom.

Den första faktorn diskuterade även Dan Brännström kring. Dock ansåg han istället att i ett företag så behöver man revisorskompetens hela tiden. Exempelvis, när ett företag ska göra ett förvärv, så är det viktigt att revisorn finns med i processen och ger sina synpunkter och Dan Brännström menar att det skulle bli märkligt om revisorn inte i det läget kan ge goda råd. Dan Brännström höll dock med om att det måste finnas en försiktighet så att revisorn inte granskar

sig själv. Han ansåg alltså att det bör finnas en begränsning där, som man måste vara rädd om, men att införa ett totalstopp för rådgivning trodde han inte skulle fungera för det skulle både bli märkligt och dyrt för företaget.

Respondenterna diskuterar även kring egenskaper hos revisorer som en faktor som kan påverka förtroendet för revisorer. Alla respondenter var överens om att kompetens är en viktig egenskap hos revisorer och att det förstärker förtroendet för dem. Enligt Ulf Hedlundh är kompetens kring redovisningsfrågor och specifikt redovisningsfrågor som är kopplade till klientens verksamhetsområde ett viktigt kunnande. Carina Lundberg Markow menar att det är viktigt att revisorer har god kunskap om vad deras uppgift är och vad deras roll går ut på, samt att de har tillräcklig kunskap för att kunna bekräfta att företagens finansiella information är trovärdig.

Revisorns integritet var den andra egenskapen alla respondenter var eniga om, som kan förstärka förtroendet för dem. Dan Brännström menade att revisorn hela tiden måste ha integritet och stå för sin uppfattning. Han ansåg att integritet var den viktigaste egenskapen hos en revisor. Vidare menade han att revisorn måste vara tydlig och stark i sitt yrkesmässiga uttalande. Carina Lundberg Markow menar att integritet i det här sammanhanget främst är ett arbetssätt och inte så mycket en egenskap hos individen. Revisionen är en vedertagen kvalitetsstämpel gentemot tredje part, såväl mot aktieägare som andra intressenter.

Den tredje egenskapen hos revisorer, som alla respondenter var överens om, var revisorns oberoende. Albin Ränner menar att det är självklart att en revisor ska vara oberoende. Han menar att det är en grundsten. Carina Lundberg Markow menar att revisionsbolagen ofta har dubbla roller som oberoende granskare och som rådgivare i företaget. Dessa olika roller kan påverka den objektiva granskningen vid revisionen. Det är därför viktigt att revision och rådgivning redovisas separat. Vidare menar hon att Folksam försöker bedöma hur kostnaderna för rådgivningen förhåller sig till kostnaderna för revisionsuppdraget, och att det där måste det finnas en bra balans.

En sak Albin Ränner tar upp är att revisorer har ett revisionsuppdrag som innebär att de ska granska sitt eget oberoende, vilket är en motsägelse. Albin Ränner förklarar att det är FAR som har fastställt vilken mall revisorer ska följa och han menade att det är givet att alla revisorer kommer att komma fram till att de är oberoende.

Även Gunnar Tjellström menar att det viktigaste kravet är att en auktoriserad revisor i ett stort bolag är oberoende. Om en revisor inte är oberoende, finns det ingen tillit till revisorer. Gunnar Tjellström tycker inte att revisorer ska få utföra andra tjänster än revision för det är då som deras oberoende påverkas.

Ulf Hedlundh anser att det är väldigt centralt att revisorer måste upplevas som oberoende för att man ska kunna känna att man i företaget har förtroende för dem och att man inte ska behöva misstänka att de har andra intressen än att vara revisorer. Ulf Hedlundh anser att det finns två faktorer som kan leda till att revisorer ibland har egna intressen, vilket leder till intressekonflikt och att revisorn inte är oberoende i sin granskning. Det första är att det endast finns fyra stora revisionsorganisationer som alla stora företag vänder sig till och att de samsas sinsemellan. Han menar att de har, sinsemellan, ett väldigt tydligt kollegialt gemensamt intresse och där bedrivs mycket arbete i samverkan, som vissa säger är kollegialt och viktigt för revisorsbranschen men som andra säger är konkurrensbegränsande.

Det andra, menar Ulf Hedlundh, är en extrem expansion utav andra verksamheter inom revisorsbranschen, som exempelvis skattekonsulting, konsulting på allehanda ekonomiska områden, management konsulting, hållbarhetsredovisning och uthyrning utav konsulter, som revisorerna nuförtiden utöver den rena revisionen arbetar med. Med detta menar Ulf Hedlundh att man nu kan se i olika bolag att utöver revisionen så tenderar de här konsultkostnaderna att vara en allt större andel utav den totala ersättningen till revisionsbolagen. Ulf Hedlundh menar att detta är väldigt allvarligt för deras oberoende, för här har de då fått uppdrag från styrelsen och företagsledningen som gör att de inte är lika kritiska till företagsledningens och styrelsens ageranden och detta kan leda till att de missar alltför lätt i en oberoendegranskning. Det är de här två bitarna, menar han, som gör att man är mest oroad över oberoendesituation.

Även Dan Brännström diskuterar kring intressekonflikter men han menar tvärtom att det faktiskt inte är ett problem i praktiken. Han menar att det ibland finns en rädsla för att rådgivning på något sätt ska påverka revisionens kvalité men att det snarare är ett upplevt problem än ett verkligt problem. Vidare menar han att det inte finns exempel på att revisionen har blivit dålig på grund av omfattande rådgivning.

Utöver dessa egenskaper hos revisorn finns det ett antal andra faktorer som respondenterna anser vara viktiga för förtroendet för revisorer. Enligt Ulf Hedlundh måste en revisor även kunna förebygga brott på olika sätt, kunna se eventuella brottsliga åtgärder, men också någonstans vara en aktör som har en förmåga att stå upp för det som är etiskt rätt och att man driver företag i enlighet med de regler och villkor som är uppställda. Här var Albin Ränner och respondent X överens om att många revisorer gömmer sig bakom tystnadsplikten eller att de är väldigt försiktiga på grund av den. Gunnar Tjellström menar att anmälningsplikten ger en viss trygghet i tillit till revisorer, då revisorer måste anmäla om det finns en misstanke att bolaget begår brott, eller ifall brott faktiskt begås. Dock menar han att de inte ger full trygghet då detta inte är så vanligt förekommande, dessutom håller han med Albin Ränner och respondent X om att tystnadsplikten vid många situationer kan vara ett hinder.

Revisorer måste anmäla brott även om det innebär en skada för bolaget. Respondenterna menar också att problemet kan ligga i att revisorer inte ser aktieägarna som sina uppdragsgivare, utan de ser bolaget, vilket då innebär att de har missuppfattat sin roll. Vidare kan det vara så att om de har fått uppdrag av bolaget vill de inte bråka med det. Albin Ränner tycker även att det är viktigt att revisorer har bra rutiner, att det är flera personer som är inblandade och att det finns tillräckligt med tid och resurser.

Ulf Hedlundh anser att en faktor som är avgörande för hur mycket förtroendet för revisorer i praktiken minskar, är den ekonomiska effekten i en skandal. Det han menar är att eftersom investerarna i Enronfallet förlorade mycket pengar under händelsen var det därför den blev så uppmärksam. Vidare förklarar han att det har skett fler skandaler utöver de stora finansiella skandalerna i början av 2000-talet och det kommer att inträffa fler. De har dock inte varit lika stora och uppmärksammade som exempelvis Enronfallet, eftersom det inte var lik höga belopp som förlorades, som exempelvis i SCA-skandalen. Ulf Hedlundh menar att att så länge man inte förlorar höga belopp, så blir det inte lika stor och aggressiv kritik. Därmed menar Ulf Hedlundh att det inte är förrän skandalerna har stora ekonomiska effekter som investerare börjar förstå betydelsen av förtroende för revisorer.

4.2.4 Koden

Merparten av respondenterna har en positiv inställning till Kodens införande. Dan Brännström tycker dock att det mesta regleras i Aktiebolagslagen, och att Koden endast har lyft bolagsstyrningen ytterligare. Ulf Hedlundh anser att Koden har blivit någon typ av normgivare för hur svensk bolagsstyrning skall fungera. Albin Ränner förklarar även att Föreningen Aktiespararna var med och skapade Koden. VD för aktiespararna var med i kodgruppen, där även Göran Persson medverkade. Aktiespararna fick då igenom allt de ville, men när det sedan blev Kollegiet för svensk bolagsstyrning var Aktiespararna inte längre med.

Alla respondenter var överens om att Koden har sitt fokus på bolagsstyrningen och inte så mycket på revisorer. Respondenterna tycker att det borde ha funnits mer krav och fokus på revisorn, som exempel dennes oberoende. Dan Brännström och respondent X förklarar att Koden kom som en respons efter skandalerna, då förtroendet var skadat och byråerna inte hade kvar sin status på marknaden längre. Vidare berättade Dan Brännström att införandet av Koden kom för att förstärka styrelsearbetet och ägarnas inflytande, inte så mycket för revisionens del. Ulf Hedlundh förklarar att skandalerna kretsade mycket kring revisorerna, företagsledningarna och att styrelserna inte uppträtt på ett korrekt sätt. Med bakgrund i detta så var det naturligt att Koden kom och den har varit normgivande, men även han håller med resterande respondenter om att den inte säger så mycket om vad revisorer ska göra.

Dan Brännström berättar att den största ändringen i revisorernas arbete i och med införandet av Koden var att antalet revisionsutskott ökade i många bolag. Detta gjorde att det blev mer dialog mellan revisorn och styrelsen, så att revisorn hade mer kontakt med revisionsutskottet och är med på många möten i revisionsutskottet, och eftersom revisionsutskottet är en del av styrelsen så har det på det sättet blivit en utökad och bättre dialog mellan revisorn och styrelsen. Carina Lundberg Markow tycker att revisionsutskottet numera är normen, vilket har gjort att Koden inneburit att det har lagts större vikt vid revisionsfrågor och intern kontroll. Vad gäller revisorn, menar hon, så är Koden tydlig med att en revisor i ett svenskt bolag får sitt uppdrag från bolagsstämman och ska därmed även rapportera till bolagsstämman. Därmed menar hon att revisorn inte får låta sig styras i sitt arbete av styrelsen eller bolagsledningen.

Merparten av respondenterna anser att införandet av Koden inte har påverkat eller förstärkt förtroendet för revisorer. Respondenterna menar att förtroendet för revisorer har ökat inom bolaget, men inte ur aktieägarnas perspektiv, då Koden har förstärkt förtroendet för bolagsstyrning. Ulf Hedlundh och Carina Lundberg Markow tillägger även att detta kan bero på att de delar som handlar om revisorn i Koden oftast redan finns i annat lagrum. Vidare tycker respondenten att det snarare är andra bolagsstyrningsfrågor som Koden har haft större påverkan, än på revisorer. Dock anser Dan Brännström att förtroendet för revisorer ändå har förstärkts efter införandet av Koden, då revisorns roll och uppdrag definieras tydligare.

Gunnar Tjellström anser att förtroendet för revisorer indirekt förstärkts i och med införandet av Koden. Detta, menar han, genom att det har förstärkt förtroendet för bolagsstyrningen och alla parter, då det har blivit svårare att exempelvis begå brott. Detta har gjort att det allmänna förtroende för alla parter, inklusive revisorn, har stärkts.

Hälften av respondenterna tror att man kollar upp om ett bolag följer alla punkter i Koden innan man investerar i ett bolag, hälften tror att man inte gör det. Ulf Hedlundh, som inte tror att man kollar upp detta, förklarar att det är på grund av att nästan alla i dagsläget följer Koden. Skulle det vara så att man inte följer vissa regler, fortsätter respondenten, så är man

tvungen att förklara avvikelser enligt ”följ eller förklara”. Respondenten tror att man bara utgår från att alla följer Koden, vilket Albin Ränner och Gunnar Tjellström höll med om.

Vad gäller ”följ eller förklara” så är det lite blandade åsikter hos respondenterna. Respondenterna finner att det är både positivt och negativt att det alternativet finns. Merparten av respondenterna har uppfattat det som att många bolag har svårt att tolka Koden i vissa frågor, vilket har lett till att bolaget i sådana situationer antar att de följer alla punkter i Koden, när de i verkligheten inte gör det. Detta, menar respondent X, beror på att det finns vissa otydligheter i Koden. Carina Lundberg Markow anser att ”följ eller förklara” är en fördel då det är lättare att förändra och anpassa än vad en lagstiftning är. Detta tycker även Albin Ränner, då han menar att det är mer flexibilitet i Koden än i en lagstiftning.

Dan Brännström tycker att det interna förtroendet, den ökade tydligheten och den ökade dialogen mellan revisorer och styrelsen i stort sett är fördelarna med införandet av Koden. Respondent X håller inte med Dan Brännström utan menar att den ökade dialogen mellan revisorn och styrelsen är riskabel, då den istället kan leda till att relationen mellan dessa två parter blir för bra och påverkar revisorns oberoende negativt. Ulf Hedlundh anser att Koden har lyckats återskapa förtroendet för bolagen, som var reducerat efter skandalerna. Albin Ränner tillägger även att fler fördelar med Koden är att den utvecklas löpande, att det görs tillägg och skapas anvisningar. Ulf Hedlundh menar dock att det har gått tio år sedan Koden kom till och den har haft sina effekter, men han anser att den behöver regleras och anpassas ytterligare.

Dan Brännström anser att en nackdel med Koden är att den är korthuggen. Det han menar är att när något regleras i lagstiftning, så tas den delen bort ur Koden. Han hade hellre velat se en sammanfattande beskrivning i Koden, samt att Koden tar med de delarna som finns i lag, för att ge en helhetsbild. Vidare tycker Dan Brännström att det inte finns någonting om Chief Financial Officer i Koden, vilket är en viktig funktion i många stora företag, utan man kommenterar bara bolagsorganen som finns i aktiebolagslagen, ägare, styrelse och revisor och därmed nämner man inte Chief Financial Officer.

Albin Ränner och Carina Lundberg Markow finner dock att nackdelen med Koden är att det saknas sanktionsmöjligheter för omotiverade avvikelser. Detta gör att den inte har samma tyngd som en lagstiftning. Vidare förklarar Albin Ränner att bolagen kan välja att inte följa vissa punkter i Koden och kan komma med en otillräcklig förklaring till detta, och ingenting kommer att göras åt det. Han tillägger även att Koden är för vag och otydlig, exempelvis lyder det så här i Koden ”styrelsen ska vara oberoende” men den definierar inte hur den ska vara oberoende, och på vilket sätt. Därför menar han att principen ”följ och förklara” kan leda till att styrelsen i sådana situationer väljer att inte vara oberoende.

En sak Ulf Hedlundh vill att Koden ska reglera, är att öka rena revisionstjänster, eftersom revisionsbolagen idag även vill sälja andra tjänster till bolagen. Detta, menar respondenten, bör regleras i Koden då det påverkar revisorns oberoende. Albin Ränner och Carina Lundberg Markow förklarar att när revisorer har hand om andra tjänster än bara revision kan detta kan leda till att revisorer inte vill ”sätta dit” bolaget, då de samtidigt har andra intressen. Carina Lundberg Markow tycker även att byte av revisionsbolag bör regleras i Koden, då detta är en grund till intressekonfliktens existens. För övrigt tyckte Ulf Hedlundh och respondent X att Koden är bra och att den fokuserar på centrala riktlinjer, men att den behöver utvecklas mer.

Alla respondenter tycker att införandet av Koden inte var den ultimata lösningen för att reparera det skadade förtroendet. Ulf Hedlundh förklarar att förtroendet har skadats efter alla skandaler men att det är lite återställt i dagsläget. Främsta skälet till det, menar han, är för att ekonomin och konjunkturen trots allt det har gått åt rätt håll. Carina Lundberg Markow och respondent X tycker dock att Koden endast är ord på ett papper, medan det är aktieägarnas, bolagens och revisorns ansvar att, var och en på sitt håll, uppmärksamma och åtgärda förtroendebrister. Vidare tycker respondent X därför att det är viktigt med kommunikation mellan alla parter.

5 Analys

I studiens analysavsnitt kommer forskningsfrågorna och syfte att analyseras med utgångspunkt från de teorier vi presenterat, empiriska undersökningen som gjorts genom de kvalitativa intervjuerna och tidigare forskning.

5.1 Allmänt om förtroende för revisorer

Enligt Marsh och Dibben (2005) är förtroende en förväntan att en person ska tillgodose någon annans intressen. Copeland (2005) menar att professionella, genom sina tjänster, har möjlighet att generera och bygga upp det förtroendet. Enligt respondenterna förlitar sig aktieägarna på att revisorer agerar till fördel för deras intressen. Detta anser respondenterna att man ska kunna göra som revisor, trots att det ibland inte är i eget intresse, eller vid tillfällen då man inte blir övervakad och kontrollerad. Luhmann (2005) diskuterar kring något som han kallar för systemförtroende. Med det menar han att man har förtroende för ett system och dess interna granskning. I den här studien så är systemförtroende, som Luhmann (2005) förespråkade, att aktieägarna har förtroende för revisorer. Eftersom revisorns uppgift, enligt Albin Ränner, är att ge en rättvisande bild av bolagets finansiella ställning till aktieägarna, så måste tillit finnas från aktieägarna för att det revisorn säger stämmer. Precis som Luhmann (2005) påpekade att förtroende för systemet är en grundläggande faktor för systemförtroende, menar Dan Brännström att ett grundmurat förtroende från aktieägarna är en grundläggande faktor för att revisionen ska fungera som funktion.

Precis som Albin Ränner förklarade, så menar Ulf Hedlundh att revisorns uppgift är att kontrollera ledningen och styrelsen för alla aktieägares räkning och därmed blir revisorn i det här fallet agenten och aktieägarna blir principalen. Enligt Adams (1994) innebär principal-agentteorin ett kontrakt eller avtal mellan en principal och en agent, där agentens uppgift är att utföra ett uppdrag som ska tillgodose principalens intresse.

Alla respondenter var eniga om att man bygger sitt förtroende för revisorer på att de uppfyller sin roll på ett korrekt sätt. Enligt Luhmann (2005) innebär förtroende för någon annan att man förväntar sig att denne kommer att verka i överensstämmelse med den bild som denne gett av sig själv. Det är samma sak när det kommer till aktieägarnas och allmänhetens förtroende för revisorer. Man bygger sitt förtroende på den bild man har av en revisor, det vill säga det ansvar och den plikt man anser att revisorn har. Dan Brännström menar även att revisionen inte är en funktion, om inte förtroende för revisorn finns. Det han menar är att revisorers uppgift är att granska bolaget för aktieägarnas räkning och om inte aktieägarna har förtroende för det revisorerna presenterar som sitt resultat, faller hela tanken med revision. Detta är i enlighet med det Luhmann (2005) definierade som förtroende, Dan Brännström menar att man bygger sitt förtroende på den bild man har av en revisor, att man kan lita på att revisorn har den integritet och tuffhet som krävs för att säga ifrån i företaget när det behövs, att revisorn på stämman och i sin revisionsberättelse rapporterar det som behövs.

Precis som Dan Brännström menar Gunnar Tjellström att det är i enlighet med definitionen Luhmann (2005) ger av begreppet förtroende, som även han bygger sitt förtroende på. Även han menar att han litar på att revisorer gör sitt jobb rätt och att de skulle säga ifrån om brott begås i bolaget. Dock förklarade Gunnar Tjellström att han tidigare har varit revisor och att det kan vara därför han har så stark förtroende kvar för revisorer, trots de senaste

revisionsmisslyckanden och skandaler. Då Dan Brännström är generalsekreterare i FAR, vilka representerar revisorer, kan även det vara grunden till att han har så starkt förtroende för revisorer.

Albin Ränner, Ulf Hedlundh och Carina Lundberg Markow menar att de inte har lika starkt förtroende för revisorer efter skandalerna. Deras förtroende för revisorer har påverkats negativt av skandalerna och de har inte lyckats återfå fullt förtroende för revisorerna än. Dan Brännström håller med om att förtroendet har påverkats negativt i och med skandalerna och att det finns saker man måste göra som bransch för att återfå fullt förtroende. En sak Ulf Hedlundh och respondent X påpekar är att enligt dem har man glömt skandalerna. Det Albin Ränner, Ulf Hedlundh och Carina Lundberg Markow menar kan ses i utifrån den första typen av förväntningar som Barber (1983) beskrev, det vill säga att deras förtroende byggde på förväntningar som hade byggts upp utifrån de normer som fanns i samhället på hur en revisor ska fungera. När det visade sig att revisorerna inte arbetade i enlighet med dessa normer minskade därför förtroendet för dem. Vidare kan det bero på att revisorer har visat sig, i och med skandalerna, kunna utnyttja den frihet de hade, för egen vinning. Respondenterna menar alltså att detta är anledningen till att förtroendet har skadats då Luhmanns (2005) definiering av förtroende inte uppfylldes. Dock menar Albin Ränner, Ulf Hedlundh och Carina Lundberg Markow att de har förtroende för revisorer, men att det inte är lika starkt som innan.

Respondent X håller med Ulf Hedlundh om att skandalerna fallit i glömska och menar vidare att aktieägarna fortfarande har ett starkt förtroende i grund och botten, som inte påverkats till den nivå alla tror utav skandalerna. Respondent X anser att skandalerna blir större i medier än vad de faktiskt påverkat aktieägarnas förtroende för revisorer. Detta kan förklaras med det Luhmann (1979) beskriver som förtroende. Han beskriver det som ett val varje individ gör, att antingen lita på något eller att inte göra det. Luhmann menar att det är lättare att välja alternativet att lita på något, när man går in i en ny relation. Det förklarar det respondent X anser, att i verkligheten väljer man i de flesta situationer att lita på bolagets revisor trots att man har alla skandaler i bakhuvudet.

5.2 Faktorer som påverkar förtroendet för revisorer

Albin Ränner anser att en faktor som kan påverka förtroendet för revisorer är när det finns en intressekonflikt, det vill säga att revisorer fokuserar på sin egen vinning och samtidigt har som ansvar att granska bolagen och rapportera om uppstådda felaktigheter. Problemet uppstår eftersom, vid ett revisionsuppdrag, så är revisorn anlita av aktieägarna men det är ändå bolaget som betalar räkningarna. Detta problem kan förklaras med det Jensen och Meckling (1976) tog upp om intressekonflikter mellan agenten och principalen. Sevenius (2007) menar att om man skiljer mellan ägande och kontroll kan konflikter mellan dessa uppstå på grund av att de har olika mål. Jensen och Meckling (1976) förklarade att detta brukar uppstå när agenten inte strävar efter att maximera vinsten för principalen eller när agenten börjar agera utefter sina egna intressen. Albin Ränner berättar även att intressekonflikt kan uppstå när revisorn är intresserad av andra konsulttjänster. Han berättar att revisorn ofta är en konsult i andra ärenden och då är bolaget i de fallen uppdragsgivare. Grunden till båda dessa problem är att eftersom det är företaget som betalar revisorn, så kan bolaget styra revisorn på ett sätt som gynnar bolaget istället. Detta, menar respondent X, gynnar även revisorn ekonomiskt då det är bolaget som är revisorns inkomstkälla. Det är av samma anledning en revisor vill vara konsult i andra ärenden, för både revisorn och bolaget tjänar ekonomiskt på det. Det är därför Albin Ränner menade att han inte tycker att andra tjänster ska få kosta hur mycket som helst.

Att revisorer ibland agerar utifrån sina egna intressen och motiv och inte strävar efter att tillfredsställa aktieägarnas intressen, som Albin Ränner tar upp, kan även förklaras av det Adams (1994) kallar för Moral hazard. Detta eftersom Moral hazard enligt Adams (1994) uppstår när aktieägarnas intressen inte motsvarar revisorns intressen.

Respondenterna diskuterar även kring egenskaper hos revisorer som en faktor som kan påverka förtroendet för revisorer. Kompetens var en egenskap som alla respondenter anser vara en viktig byggsten för ett starkt förtroende för revisorer. Revisorns kompetens och kunnande kring sitt yrke var en självklarhet för respondenterna. Carina Lundberg Markow menar även att det är viktigt att en revisor vet vad revisorsrollen går ut på. Detta kan förstås genom definitionen av förtroende som Fransson (2012) ger, det vill säga att förtroendet byggs på de förväntningar man har på den professionellas kompetens.

Alla respondenter är eniga om att den andra egenskapen, som är viktig för ett starkt förtroende för revisorer, är integritet. Dan Brännström, menar att revisorn måste vara tydlig och stark i sitt yrkesmässiga uppträdande. Detta kan förstås med hjälp av det Bostick och Luehlfing (2004) hävdar skapar förtroende. Nämligen att beroende på hur en professionell, i det här fallet en revisor, lyckas förhålla sig till etiska principer så kan de skapa förtroende. Albin Ränner och respondent X berättar att revisorer kan gömma sig bakom tystnadsplikten och låta bli att kommunicera vid tillfällen då det uppstår misstankar om fusk i bolaget. Vidare berättade respondenterna att detta är en typ av konflikt där många revisorer inte vågar säga ifrån. Detta gör att förtroendet till revisorer kan försvagas, vilket kan förklaras med det Bostick och Luehlfing (2004) menar, angående hur revisorn i den situationen förhåller sig till etiska principer.

Enligt Lambert (2001) läggs stor vikt i redovisning och revision på att ha kontroll över incitamentsproblemen, det är därför principal-agentteorin är en viktig teori inom redovisning. Det är även därför, menar han, som man ställer så höga krav på att en revisor ska vara oberoende, för att man inte litar på att chefer alltid ger en rättvisande bild av företagets finansiella information. Detta kan vara förklaringen till varför den tredje egenskapen som respondenterna anser stärker förtroendet för revisorn är oberoende. Merparten av respondenterna tycker att det viktigaste kravet på en revisor är att denne ska vara oberoende i sin granskning av bolagets finansiella information. Det är viktigt att revisorn är oberoende, menar Ulf Hedlundh, för att man inte ska behöva misstänka att de har andra intressen än att vara revisorer.

Tidigare nämndes att enligt Albin Ränner kan en intressekonflikt mellan revisorn och aktieägarna uppstå när revisionsbolagen har dubbla roller, som oberoende granskare och som rådgivare i företaget. Även resterande respondenter diskuterade kring detta i samband med diskussioner kring revisorns oberoende. Carina Lundberg Markow menar att dessa olika roller kan påverka den objektiva granskningen vid revisionen. Enligt Hemraj (2003) är oberoende ett uttryck för den professionella individens integritet, som krävs för att undvika situationer som kan försämra objektiviteten, eller tillåta den egna partiskheten att påverka bedömningen. Ulf Hedlundh menar att när revisorer utför andra tjänster åt bolaget så kan detta riskera oberoendet. När en revisor får andra uppdrag från styrelsen och företagsledningen kan detta leda till att revisorn inte är lika kritisk vid granskning av bolagets finansiella rapporter. Det är därför Carina Lundberg Markow menar att det är viktigt att revision och rådgivning redovisas separat. Vidare förklarade både hon och Ulf Hedlundh att de i sina organisationer försöker

bedöma hur kostnaderna för rådgivningen förhåller sig till kostnaderna för revisionsuppdraget, för att se om det finns en bra balans mellan dem.

Sevenius (2007) delar in kostnader som uppstår på grund av relationen mellan agenten och principalen i tre typer. Den ena är residualkostnader som är en kostnadsförlust till följd av och som resultat av att agenten inte har tillgodosett principalens intressen. Vid skandaler är det precis detta som inträffar, det vill säga att revisorn inte tillgodoser aktieägarnas intressen och därmed uppstår det en kostnadsförlust för aktieägarna. Ulf Hedlundh diskuterade mycket kring denna faktor. Han menade att ju högre summa intressenterna förlorar och ekonomin påverkas, på grund av att revisorn inte har tillgodosett aktieägarnas intressen, ju mer kommer händelsen att uppmärksammas och på så sätt påverka förtroendet för revisorer.

5.3 Koden

Enligt Artsberg (2005) finns det lagstiftningar som revisorer ska följa och det finns normer och standarder de kan följa som alla är tänkta att hjälpa revisorerna i deras arbete. Enligt Ulf Hedlundh kompletterar Koden andra lagar och regler genom att ange en norm för hur en god bolagsstyrning ska fungera. Man måste inte följa varje punkt i den, men man måste i så fall motivera varför man inte gör det. Dan Brännström tycker att det mesta som tas upp i Koden, regleras redan i Aktiebolagslagen. Därför tycker han att Koden endast har hjälpt bolagsstyrningen att lyftas ytterligare. Merparten av respondenterna har en positiv inställning till Kodens införande. De anser att den infördes i rätt läge, när förtroendet för revisionsbranschen var i kritiskt läge, men alla respondenter är överens om att Koden har sitt fokus på bolagsstyrningen och inte så mycket på revisorer.

Precis som Artsberg (2005) nämnde är Koden en norm som bland annat ska hjälpa revisorer i arbetsprocessen. Artsberg (2005) menar att det handlar om att man ska kunna ta sitt ansvar och på egen hand klara att lösa de problem som uppstår under processen. Det är i enlighet med det Ulf Hedlundh menar, att om man inte kontrollerar hur väl ett bolag följer alla punkter i Koden, är det för att man litar på att bolaget tar sitt ansvar och motiverar varför de inte gör det. Eftersom Koden är en norm tycker Albin Ränner och Carina Lundberg Markow att principen ”följ eller förklara” i Koden är en fördel, då detta är lättare att anpassa sig till än vad en lagstiftning är. Däremot diskuterar Albin Ränner och Carina Lundberg Markow att nackdelen med ”följ eller förklara” är att det saknas sanktionsmöjligheter för omotiverade avvikelser gentemot Koden. Det de menar är att om man väljer att inte följa en punkt i Koden och man inte motiverar det eller kommer med en dålig förklaring, så leder detta inte till en bestraffning. Detta gör att Koden inte har samma tyngd som en lagstiftning. Detta är egentligen precis det Artsberg (2005) menar, att det handlar om att man ska ta sitt ansvar, vilket inte bolagen i dessa fall gör enligt respondenterna.

Enligt Jun-Lin (2004) innebar införandet av Sarbanes-Oxley Act i USA att revisionsbranschen var under mycket stark press och sträng granskning för att söka förbättra kvaliteten på revisionstjänsten. Däremot menar Albin Ränner att Koden inte har haft samma effekt varken på revisorerna eller bolagsstyrningen då den är för vag och otydlig. Han ger även ett exempel på vad han menar. Han förklarar att det bara står i Koden att ”styrelsen ska vara oberoende” men att den inte förklarar hur de ska vara oberoende, och på vilket sätt. Det är i sådana lägen, menar han, som en styrelse utifrån principen ”följ eller förklara”, kan välja att inte vara oberoende.

Bostick och Luehlfing (2004) framhäver att det finns en möjlighet att återskapa det skadade förtroendet men att det är lång och tidskrävande process som kräver hårt arbete. Det är därför Albin Ränner menar att fördelen med Koden är att den utvecklas löpande, att det görs tillägg och anvisningar. Ulf Hedlundh menar dock att det har gått tio år sedan Koden kom till och den har haft sina effekter, men han anser att den behöver regleras och anpassas ytterligare.

Tomkins (2001) beskriver att kommunikation mellan en revisor och intressenter är ett centralt element för att tillit ska byggas. Tomkins (2001) menar alltså att om kommunikationen är bra mellan parterna kommer inte intressenter att bli osäkra på sina investeringar i företaget. Enligt Dan Brännström är den största påverkan Koden haft på revisorns arbete, att antalet revisionsutskott ökade i många bolag. Han menar att detta ledde till mer dialog mellan revisorn och styrelsen då revisorn hade mer kontakt med revisionsutskottet, och att revisorerna nu är med på fler möten i revisionsutskottet. Vidare menar han att eftersom revisionsutskottet är en del av styrelsen så har det på det sättet blivit en utökad och bättre dialog mellan revisorn och styrelsen. Respondent X är dock inte lika positiv till detta utan menar snarare att detta tvärtom kan ha haft negativ effekt på förtroendet för revisorer. Ju mer dialog det finns mellan styrelsen och revisorn, desto större risk finns att de samarbetar och att revisorn tappar sitt oberoende.

Ulf Hedlundh tycker att Koden bör reglera intressekonflikten som uppstår när revisionsbolagen är intresserade av att sälja andra tjänster än revisionstjänster till bolaget. Respondenten menar att denna konflikt har en stor påverkan på förtroendet för revisorer. Vidare anser Carina Lundberg Markow att regelbundna byten av revisionsbolag bör regleras i Koden, för att stärka förtroendet för revisorer. Detta för att förhindra att revisorn och styrelsen skapar en relation som bygger på att revisorn arbetar utifrån styrelsens intressen istället för aktieägarnas. Detta kan förklaras av det Artsberg (2005) föreskrev om lagstiftning. Han menade att det finns lagstiftningar som revisorer ska följa och det finns normer och standarder de kan följa, som alla är tänkta att hjälpa revisorerna i deras arbete.

Det handlar om att revisorer ska kunna ta sitt ansvar och klara av att lösa de problem som uppstår under processen på egen hand. Detta ska, enligt Artsberg (2005), vara en grund till förtroendet för revisorerna. Bristen i den situation som råder idag är att aktieägare är rädda att revisorer inte tar sitt ansvar i att säga ifrån när de misstänker brott i bolaget. Det är precis detta Ulf Hedlundh och Carina Lundberg Markow menar, att det bristande förtroendet för revisorer uppstår då man inte tror att revisorer tar sitt ansvar för att granska de finansiella rapporterna och ge en rättvisande bild av företagets finansiella ställning, eftersom de har egna intressen.

Baldvinsdottir et al. (2010) menar att, för att syftet med revision ska kunna uppfyllas och för att byråerna ska ha kvar sin status, måste marknaden och allmänheten ha förtroende för revisorer. Revisorernas arbete bygger alltså till en stor del på att skapa förtroende. Respondent X menar att Koden infördes i ett sammanhang där förtroendet för revisorer var skadat och byråerna inte hade samma status på marknaden som tidigare. Den infördes för att återskapa förtroendet för revisorer. Dock är alla respondenter eniga om att införandet av Koden inte var den ultimata lösningen för att reparera det skadade förtroendet. De flesta respondenter anser inte att införandet av Koden har påverkat eller förstärkt förtroendet för revisorer. Respondenterna, exempelvis Dan Brännström, menar att förtroendet för revisorer istället har ökat inom bolaget, men inte utifrån aktieägarnas perspektiv, då Koden i stället har förstärkt förtroendet för bolagsstyrning. Merparten av respondenterna menar att detta kan bero på att den kom i samband med behovet att återskapa förtroendet för revisorer, men att den

egentligen inte rör revisorerna särskilt mycket, utan endast bolagsstyrningen. Ulf Hedlundh och Carina Lundberg Markow tillägger även att detta kan bero på att de delar i Koden som handlar om revisorn oftast redan finns i lagstiftningen.

Carina Lundberg Markow tycker dock att Koden endast är ord på ett papper, medan det är aktieägarnas, bolagens och revisorns ansvar att uppmärksamma och åtgärda förtroendebristen. Respondent X håller med och menar att det är därför det är så viktigt med kommunikation mellan alla parter, som tidigare nämndes anser Tomkins (2001) att kommunikation mellan parterna är en viktig faktor för att tillit ska byggas och att man ska kunna uppvisa vilka åtgärder man har vidtagit för att förbättra förtroendet och relationen.

6 Slutsats

Det sista avsnittet visar vad studien kommit fram till och vilka slutsatser som kan dras. Här kommer även våra egna tankar och reflektioner kring studien att presenteras.

6.1 Vilka faktorer påverkar förtroendet för revisorer och varför?

Vår första forskningsfråga syftar till att identifiera de faktorer som påverkar förtroendet för revisorer och förklara varför de gör det. Vi har i vår studie kommit fram till att det finns ett antal faktorer som påverkar förtroendet för revisorer. Den första faktorn är **intressekonflikter** som påverkar revisorns objektivitet i dennes granskning. Intressekonflikt uppstår när alla parter är nyttomaximerade, det vill säga när både revisorn och bolaget vill maximera sin egen vinst. Vid sådana tillfällen tar inte revisorn hänsyn till att det främst är aktieägarnas intressen som ska tas till vara. Meningen med revision är att trots att revisorn själv har andra intressen, ska aktieägarnas intressen prioriteras, vilket i sådana fall inte sker. Ett exempel på detta är när en revisor utför andra konsulttjänster i företaget. Större del av revisorns inkomst kan komma från konsulttjänsterna och detta är en fara för revisorns oberoende. Problemet är egentligen att revisorn är anlitad av aktieägarna, men att det är bolaget som betalar. Detta kan leda till att bolaget och revisorn utnyttjar situationen för egna intressen.

En annan faktor är att det finns fyra stora revisionsbyråer som alla stora bolag i princip vänder sig till och dessa brukar samarbeta med varandra eftersom de har ett tydligt kollegialt gemensamt intresse. I vår studie har vi även kommit fram till egenskaper hos revisorer, som en faktor som påverkar förtroendet för revisorer. De tre egenskaperna är kompetens, integritet och oberoende. Anledningen till att kompetens är en viktig egenskap är för att aktieägarnas förtroende bygger på de förväntningar man har på den professionellas kompetens. Integritet är en viktig egenskap eftersom man anser att en revisor måste ha den integritet och tuffhet som krävs, för att kunna stå för sin uppfattning och för att kunna säga ifrån i företaget när det behövs. Revisorns oberoende är avgörande för att syftet med revision ska uppfyllas. Aktieägarna anlitar revisorer för att de ska ge en rättvisande bild av företagets finansiella information, om de inte uppfyller detta faller hela tanken med revision.

Vi kunde dra slutsatsen att de viktigaste är att en revisor ska vara oberoende. De andra faktorerna som vi identifierat i vår studie är faktorer som påverkar revisorns oberoende. Vi anser därmed att oberoende är huvudfaktor (y) och de andra faktorerna har påverkan på huvudfaktorn (x). Om det uppstår en intressekonflikt påverkar det revisorns oberoende. Anledningen till att aktieägare vill att revisorn ska ha en stark integritet, det vill säga vara tydlig och stark i sitt yrkesmässiga uppträdande, är för att stärka revisorns oberoende. Oberoende är även ett uttryck för den professionella individens integritet. Oberoendet kan även påverkas av revisorns kompetens, då en kompetent revisor vet sin roll i arbetet och utför sin granskning på rätt sätt.

6.2 Har Koden påverkat förtroendet för revisorer?

Vår andra forskningsfråga syftar till att svara på ifall Koden har påverkat förtroendet för revisorer. Vi kan i och med vår studie dra slutsatsen att Koden infördes som en respons på det bristande förtroendet för revisorer efter skandalerna, men då den har sitt fokus på

bolagsstyrning snarare än på revisorer, så har den inte haft någon betydande påverkan på förtroendet för revisorer. Detta kan även bero på att det mesta som regleras kring revisorer i Koden redan finns i lagstiftningen. Det enda Koden har påverkat är det interna förtroendet i bolaget och att antalet revisionsutskott har ökat, vilket i sin tur har ökat dialogen mellan revisorer och styrelsen. Dock är detta i princip det enda Koden har haft effekt på och merparten av respondenterna anser inte att införandet av Koden har påverkat eller förstärkt förtroendet för revisorer.

6.3 Fördjupning kring förtroende för revisorer

Syftet med studien är att, ur ett aktieägarperspektiv fördjupa diskussionen kring förtroendet för revisorer. Detta gör vi genom att identifiera vilka faktorer som påverkar förtroendet för revisorer. Studien syftar dessutom till att undersöka om Koden har påverkat förtroendet för revisorer. I början av vår studie var vi inte säkra på ifall Koden, som infördes som en reaktion på det bristande förtroendet, verkligen hade påverkat förtroendet för revisorer. Vi ville därför undersöka detta och samtidigt ville vi identifiera vilka faktorer som påverkar förtroendet för revisorer. I vår studie har vi kommit fram till att Koden inte har påverkat förtroendet för revisorer avsevärt. Vi har även kunnat identifiera de faktorer som faktiskt påverkar förtroendet för revisorer. En del av faktorerna beror på intressekonflikter och att alla parter är nyttomaximerade och andra ligger i revisorns egenskaper. Vi har i vår studie även kommit fram till att det finns faktorer som bör regleras mera kring och förtydligas, för att stärka och återupprätta det skadade förtroendet för revisorer. Trots att Koden inte fokuserar så mycket på revisorer så håller vi med en del av respondenterna som ansåg att de identifierade faktorerna borde ha reglerats mer, i den del i Koden som rör revisorns roll.

Dock märkte vi i vår studie att trots alla skandaler, debatter och faktorer som behöver mer reglering, så finns det ett förtroende i grund och botten. Vi upptäckte att skandalerna hade en negativ påverkan, men trots detta finns förtroendet i praktiken fortfarande kvar. Vi upptäckte att aktieägare som ska investera i ett bolag sällan förhandsgranskar, för att få veta om revisorn verkligen ger en rättvisande bild av bolagets finansiella information, utan man väljer att lita på att revisorn utför sitt arbete på bästa sätt. Aktieägarnas attityd mot revisorer har inte förändrats negativt till den nivå man skulle kunna anta.

7 Förslag på vidare forskning

Vi har i vår uppsats undersökt om införandet av Koden har påverkat förtroendet för revisorer. Då vi har kommit fram till att Koden inte har påverkat förtroendet för revisorer utan snarare förtroendet för bolagsstyrningen, tycker vi att det vore intressant att titta närmare på detta. Vi tycker alltså att det vore intressant att undersöka på vilket sätt förtroendet för bolagsstyrningen har ökat efter införandet av Koden. Det finns utrymme för att fördjupa diskussionen kring förtroende för bolagsstyrningen.

Källförteckning

- Adams, M.B. (1994). *Agency Theory and the Internal Audit*, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 9, no. 8, pp. 8-12.
- Alvesson, M & Deetz, S. 2000, *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund.
- Artsberg, K. (2005). *Redovisningsteori – policy och – praxis*. Liber Ekonomi, Malmö.
- Baldvinsdóttir, G., Hagberg, A., Johansson, I., Jonäll, K., Marton, J., Handelshögskolan, Företagsekonomiska institutionen, R., University of Gothenburg, Department of Business Administration, A., Göteborgs universitet & School of Business, Economics, and Law 2011, "Accounting research and trust: a literature review", *Qualitative research in accounting & management*, vol. 8, no. 4, pp. 382-424.
- Barber, B. (1983). *The logic and limits of trust*. New Jersey: Rutgers.
- Barlaup, K., Drønen, H.I. & Stuart, I. (2009). *Restoring trust in auditing: ethical discernment and the Adelphia scandal*. *Managerial auditing journal*, vol. 24, no. 2, pp. 183-203.
- Kollegiet för svensk bolagsstyrning. (2010). *Kollegiet verkar för god bolagsstyrning*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.bolagsstyrning.se> [2015-03-10]
- Bostick, L.N. & Luehlfig, M.S. (2004). *Minimizing the expectation gap*. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, vol. 8, no. 1, pp. 51.
- Bryman, A. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. & Bell, E. (2011). *Business research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber, Stockholm.
- Chandler, R.A., Edwards, J.R. & Anderson, M. (1993). *Changing Perceptions of the Role of the Company Auditor, 1840–1940*, *Accounting and Business Research*, vol. 23, no. 92, pp. 443-459.
- Chaney, P.K. & Philipich, K.L. (200). *Shredded Reputation: The Cost of Audit Failure*. *Journal of Accounting Research*, vol. 40, no. 4, pp. 1221-1245.
- Chye Koh, H. & Woo, E. (1998). *The expectation gap in auditing*. *Managerial Auditing Journal*, vol. 13, no. 3, pp. 147-154.
- Clåesson, M. (2014). *Revisorns roll i att upptäcka bedrägerier*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/13886/1/VT2014CE33.pdf> [2015-03-10]
- Copeland, J.E. (2005). *Ethics as an Imperative*. *Accounting Horizons*, vol. 19, no. 1, pp. 35-43.

Crockett, M. & Ali, M.J. (2015). *Auditor independence and accounting conservatism: Evidence from Australia following the corporate law economic reform program*. International Journal of Accounting and Information Management, vol. 23, no. 1, pp. 80.

Diamant, A. (2004). *Revisors oberoende: om den svenska oberoenderegleringens utveckling, dess funktion och konstruktion*, Iustus.

Doost, R.K. & Fishman, T. (2004). *Beyond Arthur Andersen: Searching for answers*. Managerial Auditing Journal, vol. 19, no. 5, pp. 623-639.

Edling, L. (2002). Enron- skandalen pressar svenska revisorer. *Affärsvärlden*. 4 februari. Tillgänglig: <http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article2572391.ece> [2015-03-10]

Eu-Jin, T & Cobbin, P. E. (2005). A revisit of the "audit expectations gap": judicial and practitioner views on the role of the auditor in late-Victorian England. *Accounting History*, 10(2), ss. 35-66.

Feldmann, D.A. & Read, W.J. (2010). *Auditor conservatism after Enron*. Auditing, vol. 29, no. 1, pp. 267-278.

Fransson, O. (2012). *Förtroende för professioner*. I Björngren Caudra, C. & Fransson, O. (Red) Tillit och Förtroende. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Gomez, F. & Ganuza, J.J. (2007). *Should we trust the gatekeepers?: Auditors' and lawyers' liability for clients' misconduct*. International Review of Law and Economics, vol. 27, no. 1, pp. 96-109.

Graeme, F & Veldra, M. (2010). The role of the auditor and the Companies Act. *Accountancy SA*, ss. 22-26.

Hemraj, M.B. (2003). *The utility of independence in preventing audit failure*. Journal of Money Laundering Control, vol. 6, no. 1, pp. 88-93.

Humphrey, C. T. S. & Moizer, P. (1993). Protecting against detection: The case of auditors and fraud? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 6(1), ss. 39-63.

Jensen, M.C. & Meckling, W.H. (1976). *Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure*. Journal of Financial Economics, vol. 3, no. 4, pp. 305-360.

Johansson, K. (2014). *Revision – En fråga om förtroend*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/14161/1/VT2014KF08.pdf> [2015-03-10]

Jun Lin, Z. (2004). *Auditor's responsibility and independence: Evidence from China, Research in Accounting Regulation*, vol. 17, pp. 167-190.

Lambert, R.A. (2001) *Contracting theory and accounting*. Journal of accounting & economics, vol. 32, no. 1/3, pp. 3-87.

Li, Y. (2010). *The Case Analysis of the Scandal of Enron*. International Journal of Business and Management, vol. 5, no. 10, pp. 37.

- Lindholm, S. (2005). *Vägen till vetenskapsfilosofen*. Academia Adacta, Lund.
- Lincoln, Y.S & Guba, E. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Liggio, C.D. (1974). *The expectation gap : The accountant's Waterloo*. Journal of Contemporary Business, 3(3), 27-44.
- Luhmann, N. (1979). *Trust and Power*. Storbritannien: Pitman Press.
- Luhmann, N. & Backelin, E. (2005). *Förtroende: en mekanism för reduktion av social komplexitet*. Daidalos, Göteborg.
- Marsh, S. & Dibben, M.R. (2005) *Trust, Untrust, Distrust and Mistrust- An Exploration of the Dark(er) side*. Springer Berlin Heidelberg, Berlin, Heidelberg, pp.17-33.
- Marsh, T., Fischer, M. & Montondon, L. (2013). Government's new normal: A Changing Role for Auditors. *The Journal of Government Financial Management*, 62(3), ss. 12- 17.
- Moore, D.A., Tetlock, P.E., Tanlu, L. & Bazerman, M.H. (2006). *Conflicts of Interest and the Case of Auditor Independence: Moral Seduction and Strategic Issue Cycling*. The Academy of Management Review, vol. 31, no. 1, pp. 10-29.
- NachemsonEkwall, S. & Carlsson, B. (2004). *Guldregn: sagan om Skandia*. Bonnier fakta, Stockholm.
- Porter, B. (1993). *An Empirical Study of the Audit Expectation-Performance Gap*. Accounting and Business Research, vol. 24, no. 93, pp. 49-68.
- Power, M. (1999). *The Audit Society – Rituals of Verification*, Oxford University Press, Oxford
- Pålsson Syll, L. (2001). *Ekonomisk teori och metod: ett kritisk-realistiskt perspektiv*. Studentlitteratur, Lund.
- Rezaee, Z. (2004). *Restoring public trust in the accounting profession by developing antifraud education, programs, and auditing*. Managerial Auditing Journal, vol. 19, no. 1, pp. 134-148.
- Rockness, J. & Rockness, H. (2005). *Legislated Ethics: From Enron to SarbanesOxley, the Impact on Corporate America*. Journal of Business Ethics, vol. 57, no. 1, pp. 315-4.
- Rossander, O. (2007). *Det kidnappade kapitalet - På spaning i Skandiaaffärens skugga*. Leopard förlag Stockholm.
- Ruhnke, K. & Schmidt, M. (2014). *The audit expectation gap: existence, causes, and the impact of changes*. Accounting and business research, vol. 44, no. 5, pp. 572-601.
- Sevenius, R. (2007). *Bolagsstyrning*. Studentlitteratur, Lund.

SOU 2004:47. *Näringslivet och förtroendet*. Hämtad 26 februari 2015 från <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/20445>

Sunesson, B. (2004). De stora revisionsbyråerna i Sverige blir allt större. *SvD näringsli*. 5 juni [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.svd.se/naringsliv/de-stora-revisionsbyraerna-i-sverige-blir-allt-storre_149141.svd [2015-03-10]

Sutton, M. H. (1997). Auditor independence: The challenge of fact and appearance. *Accounting Horizons*, 11(1), ss, 86-91.

Svensk kod för bolagsstyrning (2010). http://www.bolagsstyrning.se/media/45273/svenskkodbolagsstyrn_2010_korrigerad20110321.pdf [2015-03-21]

Tackett, J., Wolf, F. & Claypool, G. (2004). *Sarbanes-Oxley and audit failure: A critical examination*. *Managerial Auditing Journal*, vol. 19, no. 3, pp. 340-350.

The Sarbanes-Oxley Act (2006) <http://www.soxlaw.com/> [2015-04-05]

Tomkins, C. (2001). *Interdependencies, trust and information in relationships, alliances and networks*. *Accounting, Organizations and Society*, vol. 26, no. 2, pp. 161-191.

VR, 2002, SAMMANFATTNING AV FORSKNINGSETISKA PRINCIPER INOM HUMANISTISK-SAMHÄLLSVETENSKAPLIG FORSKNING (VR, 2002) Tillgänglig <http://web.comhem.se/u68426711/29/sammanfattn-forskn-etik-krav.pdf> [2015-05-18]

Watts, R.L. & Zimmerman, J.L. (1986). *Positive accounting theory*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N.J.

Wines, G. (2012). *Auditor independence: shared meaning between the demand and supply sides of the audit services market?*, *Managerial auditing journal*, vol. 27, no. 1, pp. 5-40.

Bilaga 1

Intervjufrågor till Dan Brännström

Bakgrund

1. Berätta om dig själv och din roll i FAR.
2. Vad är FAR och vad gör ni?

Förtroende för revisorer

3. Vad är förtroende för revisorer för dig?
4. Hur viktigt tror du det är för aktieägare att ha ett starkt förtroende för revisorer?
5. Vad bygger ditt förtroende på?

Faktorer som påverkar förtroendet för revisorer?

6. Vilka faktorer påverkar förtroendet för revisorer?
7. På vilket sätt anser du att dessa faktorer påverkar förtroendet för revisorer?
8. Vilka egenskaper hos en revisor anser du vara viktiga för ett starkt förtroende för revisorer?
9. Varför anser du att förtroendet för revisorer bygger på dessa egenskaper?

Koden

10. Vad tycker du om Svensk kod för bolagsstyrning?
11. Hur anser ni att förtroendet för revisorer har påverkats i och med införandet av Koden?
12. Brukar aktieinvestorer kolla upp hur noga ett bolag som de ska investera i, följer Koden?
13. Vad finns det för fördelar med Koden?
14. Vad finns det för nackdelar med Koden?
15. Tycker du att Koden har varit en fulländad lösning för att återskapa det skadade förtroendet?
16. Tror man fortfarande hade litat på revisorer om inte Koden hade införts?

Bilaga 2

Intervjufrågor till resterande respondenter

Bakgrund

1. Berätta om dig själv och din roll i
2. Vad är och vad gör ni?

Förtroende för revisorer

3. Vad är förtroende för revisorer för dig?
4. Hur viktigt är det för dig att ha ett starkt förtroende för revisorer?
5. Vad bygger ditt förtroende på?

Faktorer som påverkar förtroendet för revisorer?

6. Vilka faktorer påverkar förtroendet för revisorer?
7. På vilket sätt anser du att dessa faktorer påverkar förtroendet för revisorer?
8. Vilka egenskaper hos revisorer anser du vara viktiga för ert förtroende för dem?
9. Varför anser du att förtroendet för revisorer bygger på dessa egenskaper?

Koden

10. Vad tycker du om Svensk kod för bolagsstyrning?
11. Har införandet av Koden påverkat ditt förtroende för revisorer?
12. Brukar man som aktieinvestor kolla upp hur noga ett bolag som man ska investera i följer Koden?
13. Vad ser du för fördelar med Koden?
14. Vad ser du för nackdelar med Koden?
15. Tycker du att Koden har varit en fulländad lösning för att återskapa det skadade förtroendet?
16. Tror du att du fortfarande hade litat på revisorer om inte Koden hade införts?

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se